

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Психолого-педагогічний факультет
Кафедра початкової освіти

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри

_____ Павлик О. А.

« ____ » _____ 2024 р.

Реєстраційний № _____

« ____ » _____ 20__ р.

РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ
ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

Кваліфікаційна робота

студентки групи ПНІм-23

ступінь вищої освіти магістр

спеціальності 013 початкова освіта

Давидок Олени Вікторівни

Науковий керівник:

кандидат педагогічних наук

доцент кафедри початкової освіти

Манькута Аліна Олександрівна

Оцінка: Національна шкала

Шкала ECTS _____ Кількість балів _____

Голова ЕК _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

Члени ЕК _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

ЗАПЕВНЕННЯ

Я, *Давишок Олена Вікторівна*

розумію і підтримую політику Криворізького державного педагогічного університету з академічної доброчесності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надавала і не одержувала недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело.

Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету ознайомена. Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

17.11.2024р.

Давишок

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	8
1.1 Зміст і структура поняття «творча активність» у психолого-педагогічній літературі	8
1.2. Педагогічні умови розвитку творчої активності молодших школярів в умовах інтегрованого навчання.....	12
1.3 Особливості розвитку творчої активності учнів у процесі вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ».....	16
Висновки до розділу 1.....	21
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»	23
2.1. Вивчення передового педагогічного досвіду з обраної теми.....	23
2.2. Аналіз програм і підручників 4 класу з інтегрованого курсу «Я досліджую світ».....	35
2.3. Визначення рівня розвитку творчої активності учнів на уроках «Я досліджую світ» у 4 класі	60
2.4. Впровадження дослідно-експериментальної програми на розвиток творчої активності учнів в процесі вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ».....	63
2.5 Аналіз результатів дослідно-експериментального дослідження	68
Висновки до розділу 2.....	73
ВИСНОВКИ	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	81
ДОДАТКИ	90

ВСТУП

Актуальність дослідження розвитку творчої активності учнів у процесі вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ» зумовлена зростаючими вимогами до сучасної освіти. Сьогодні, коли світ швидко змінюється, традиційні методи навчання вже не відповідають потребам часу. Інтегрований підхід, який об'єднує різні галузі знань та досвіду, дозволяє учням бачити більш цілісну картину світу, сприяє розвитку їхньої креативності, критичного мислення та здатності до самостійного пошуку інформації. Саме тому дослідження способів ефективного розвитку творчої активності в рамках цього курсу є надзвичайно важливим для підвищення якості освіти.

В умовах нового державного стандарту початкової освіти особлива увага приділяється розвитку компетентностей, які допомагають учням адаптуватися до змін і ефективно діяти у складних ситуаціях. Творча активність є однією з ключових компетентностей, необхідних для успішного навчання та подальшого життя. Інтегрований курс «Я досліджую світ» сприяє розвитку цієї активності, оскільки він включає різноманітні форми діяльності, які стимулюють учнів до творчих пошуків і експериментів. Вивчення ефективних методик і підходів до розвитку творчої активності в рамках цього курсу дозволить розробити практичні рекомендації для вчителів, що в свою чергу підвищить якість навчання [40].

Крім того, інтегрований підхід у навчанні дозволяє враховувати індивідуальні особливості кожного учня, його інтереси та здібності. Це створює сприятливі умови для розвитку творчого потенціалу, що є важливим чинником у формуванні всебічно розвиненої особистості. Важливо дослідити, як різні методи і форми роботи, що використовуються в інтегрованому курсі, впливають на розвиток творчої активності учнів. Це допоможе зрозуміти, які саме підходи є найбільш ефективними та як їх можна адаптувати до різних навчальних ситуацій.

В умовах Нової української школи (НУШ) значну увагу приділено розвитку творчої активності учнів, що є одним із ключових завдань сучасної

освіти. Це реалізується через впровадження інтерактивних методів навчання, які заохочують школярів до самостійного мислення, дослідження та експериментування. Уроки стають менш формальними, орієнтованими не тільки на засвоєння знань, але й на розвиток креативності, вміння знаходити нестандартні рішення та працювати в команді. Відкритість до нового, свобода вибору та можливість вираження власних ідей – важливі компоненти навчального процесу в НУШ [21].

Творча активність учнів розвивається через проєктну діяльність, проблемні завдання, творчі завдання, що стимулюють їхню уяву і критичне мислення. Важливою є також роль вчителя, який виступає не лише передавачем знань, але й наставником, що допомагає дитині розкрити свій потенціал. Інтеграція різних дисциплін, використання ігрових форм та залучення учнів до практичної діяльності створюють середовище, де діти можуть вільно експериментувати та розвивати свої творчі здібності.

Мета роботи полягає у тому, щоб теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити особливості розвитку творчої активності учнів у процесі вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Для виконання мети кваліфікаційної роботи були поставлені такі **завдання:**

1. Визначити зміст і структуру поняття «творча активність» в учнів початкової школи в умовах НУШ.
2. Дослідити педагогічні умови розвитку творчої активності учнів на інтегрованих уроках курсу «Я досліджую світ».
3. Проаналізувати особливості розвитку творчої активності учнів у процесі вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ».
4. Вивчити передовий педагогічний досвід з обраної теми.
5. Здійснити аналіз програм і підручників для 4 класу.

6. Впровадити експериментальну перевірку на рівень розвитку творчої активності учнів 4 класу в процесі вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

7. Проаналізувати результати дослідження.

8. Зробити висновки.

Об'єктом дослідження є розвиток творчої активності учнів.

Предметом дослідження інтегрований курс «Я досліджую світ».

Гіпотеза дослідження. За умови впровадження інтегрованого курсу «Я досліджую світ» розвиток творчої активності учнів в 4 класі буде ефективнішим.

Методи дослідження. У дослідженні були використані теоретичні та емпіричні методи. Теоретичні: виконано літературний огляд, концептуальний аналіз, синтез і узагальнення та критичний аналіз. Емпіричні: розроблено анкетне опитування, проводилося спостереження та здійснено експериментальне дослідження.

Апробація результатів дослідження здійснювалась шляхом:

1. Публікація статті: Давидок Олена Вікторівна «Розвиток творчої активності учнів у процесі вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ» // Збірник наукових праць «Актуальні питання теорії і практики початкового навчання» Криворізького державного педагогічного університету. 2024 (подано до друку).
2. Участь у I Всеукраїнській конференції педагогічних читань пам'яті Володимира Бондаря «Контексти наукових досліджень Володимира Бондаря. Адаптивне навчання студентів в умовах воєнного стану та відновлення України» (3 жовтня 2024 р.) Український державний педагогічний університет ім. Михайла Драгоманова.
3. Участь у Всеукраїнській студентській науково-практичній інтернет конференції «Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та

перспективи» (7-8 листопада 2024 р.) Прикарпатський національний університет ім.Василя Стефаника.

Експериментальна база. В експериментальному дослідженні брали участь 40 учнів молодшого шкільного віку, які навчаються у 4-А та 4-Б класах на базі Степанівської загальноосвітньої школи №17 Херсонської міської ради.

Практичне значення роботи полягає в її впливі на підвищення ефективності навчального процесу та розвитку творчої активності учнів. Шляхом впровадження запропонованих методів і підходів у навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ», можна очікувати такі результати. Збагачення навчального процесу, розвиток творчої активності та підготовка до життя в сучасному світі - ці аспекти стають ключовими у впровадженні інноваційних методів навчання.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаної літератури. Робота представлена на 80 сторінках друкованого тексту, а також включає в себе 80 одиниць зі списку використаної літератури.

РОЗДІЛ 1. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

1.1. Зміст і структура поняття «творча активність» в учнів початкової школи в умовах НУШ

Сьогодні розвиток творчої активності учнів є одним із ключових завдань національної системи освіти. Відповідно до проєкту Державного стандарту, мета початкової освіти полягає у всебічному розвитку дитини з урахуванням її вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, а також у розвитку самостійності, творчості та допитливості. Це вимагає від вчителів створення нових умов, пошуку інноваційних форм і методів навчання, зміни процесуально-діяльнісного характеру навчально-виховного процесу, де особлива увага приділяється залученню учнів до творчої діяльності, зокрема розвитку їхньої творчої активності.

Сучасна педагогічна наука пропонує широкий спектр методів для активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів різного віку. Дослідники зазначають, що молодший шкільний вік є найсприятливішим періодом для формування особистості дитини, розвитку навчальних, інтелектуальних і комунікативних навичок, а також розвитку системи пізнавальних процесів, що забезпечують успішне засвоєння навчальної інформації. Пасивність, якщо не подолана в дитинстві, рідко перетворюється на активність у зрілому віці, тому розвиток активності у молодших школярів є важливим завданням педагога [1].

У наукових дослідженнях виокремлено кілька рівнів розвитку активності:
[3]

1. Репродуктивно-наслідувальна активність – це коли досвід однієї людини передається і засвоюється іншою. Хоча людина вчиться на прикладах протягом усього життя, рівень її самостійної активності залишається невисоким.

2. Пошуково-виконавча активність характеризується більшою самостійністю. На цьому рівні необхідно не лише сприйняти завдання, але й самостійно знайти шляхи його вирішення.

3. Творча активність – це найвищий рівень, на якому людина використовує нові, нестандартні та оригінальні методи для розв'язання завдань.

У нашому дослідженні ми розглядаємо творчу активність як складний особистісний процес, який є водночас умовою і результатом художньо-педагогічної діяльності. Вона забезпечує нестандартний підхід і творчі рішення професійних завдань. Творча активність поєднує в собі інтереси, потреби, спрямованість, рівень розвитку інтелектуальних, емоційних та вольових якостей, що впливають на результативність студентської діяльності [16].

Активність – це категорія, яка значною мірою визначає ефективність та успішність навчальної діяльності. Вона є однією з ключових психічних характеристик особистості учня, проявляється у творчості та вольових актах і впливає на якість спілкування у процесі навчання. Ступінь активності може як сприяти, так і перешкоджати процесу навчальної діяльності [2].

У філософському розумінні активність – стан самоспричинюваного діяння, що прискорюється й розширюється. Його можна розглядати як протилежність пасивності – стану сприйняття зовнішнього діяння [5, с. 16].

В словнику іншомовних слів знаходимо термін «активний». Він трактується як діяльний, енергійний та той, що розвивається [6, с. 32].

Як вважає В. Ігнатович, творча активність, це мотивована готовність особистості до творчої діяльності. Вона визначається як швидкістю включення, ефективністю виконання тих чи інших творчих завдань, так і прагненням школяра до самовдосконалення [8]. На думку Б. Жорняк, це «складна інтегративна властивість особистості, яка виявляється в прагненні й готовності до самостійної оригінальної діяльності, в творчому підході до розв'язання пізнавальних завдань та виборі оптимальних шляхів її реалізації» [7].

Найбільш узагальненими в галузі дослідження творчої активності особистості є здобутки науковців Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України. Вчені дотримуються думки, що творча активність є необхідною умовою виявлення і розвитку творчого потенціалу особи та механізмом реалізації її творчих здібностей. Вона виявляється в трьох категоріальних формах: в особистості як творчому потенціалі у вигляді інтеріоризації, потім у соціумі як творчому процесі діяльності у вигляді екстеріоризації з метою створення і розповсюдження творчого досвіду і в кінці знову в особистісній інтеріоризації як творчому особистісному новоутворенні, набуваючи на основі накопиченого творчого та інтелектуального досвіду нової форми особистісного саморозвитку [9].

Розвиток активності особистості у навчальному процесі розглядають багато психологів і педагогів (І. А. Зязюн, О. В. Киричук, Ю. В. Мороз [10], М. С. Бургін [19] та ін.

М. С. Бургін вважає, що інтелектуальна активність є основним механізмом функціонування стратегій творчої діяльності. Цілеспрямоване мислення виконує стратегічні операції, допомагаючи вибрати найбільш підходящі стратегії, формувати, удосконалювати та розвивати їх. Навіть якщо ці процеси відбуваються несвідомо, інтелектуальна активність запускає інші механізми, що реалізують ці функції [19].

Ю.В. Мороз використовує цей термін для позначення комплексу інтелектуальних і особистісних особливостей індивіда, які сприяють самостійному визначенню проблем, генеруванню великої кількості оригінальних ідей і нестандартному їх вирішенню [10].

Творча активність формується у процесі творчої діяльності і впливає на її якість. Вона виявляється у спрямованості та стійкості пізнавальних інтересів, прагненні до оволодіння новими знаннями, способами діяльності, мобілізації вольових зусиль на досягнення мети творчості. Творча активність проходить

через всі стадії творчого процесу. Так, внутрішня активність, розвиваючись і трансформуючись у продуктивних діях, стає результатом творчої діяльності [31].

Рівень розвитку творчої активності особистості можна оцінити за такими критеріями: [8]

- низький рівень характеризується слабкою мотивацією до творчої діяльності, прояви творчої активності залежать від випадкових обставин, спостерігається пасивність у різних видах творчої діяльності, домінує аналогічне мислення, відсутні самостійні роздуми щодо поставленої творчої проблеми;

- середній рівень включає усвідомлену творчу активність з проявом самостійних творчих дій, яка викликається зовнішніми стимулами; властиві дисциплінованість і відповідальність за результат творчої діяльності, проте творча ініціатива і мислення мають певну шаблонність; нестандартність і оригінальність у творчій діяльності з'являються за умови педагогічної підтримки;

- високий рівень характеризується яскраво вираженою творчою спрямованістю діяльності, стійкими пізнавальними інтересами, великим бажанням брати участь у різноманітній творчій діяльності, максимальною самостійністю у творчості, цілеспрямованістю в творчих пошуках, наполегливістю при виконанні творчих завдань, дисциплінованістю і відповідальністю; знання, вміння та навички творчої поведінки застосовуються свідомо і конструктивно, проявляється інтерес до пошукової та дослідницької роботи, здатність висувати гіпотези та оригінальні ідеї.

О. Грушко досліджує педагогічні умови, застосування яких сприятиме успішному розвитку творчих здібностей школярів у процесі цілеспрямованої роботи з образами уяви, а саме: [11]

- стимуляція розвитку творчих здібностей дітей на основі особистісно орієнтованої взаємодії вчителя та учнів;

- використання педагогічних технологій, що забезпечують самостійність і активність школярів у процесі творчої діяльності;
- системність мовленнєвої роботи зі школярами в умовах творчого розвивального середовища.

На думку М. Лук'янчук, розвиток творчої активності та реалізація творчих прагнень молодших школярів забезпечується завдяки дотриманню педагогом внутрішніх і зовнішніх умов. До зовнішніх умов здійснення цього процесу належать належить організоване навчання під керівництвом педагога, а саме: [12]

- підґрунтям для стимуляції розвитку творчої активності є взаємодія вчителя і учнів, що відбувається на основі особистісно-орієнтованого підходу;
 - розвиток творчої активності молодших школярів у процесі навчання характеризується емоційною привабливістю, особистісною та соціальною цінністю, змістовною і практичною насиченістю;
- мета навчальної діяльності дітей мінімізує застосування репродуктивних методів, а домінантним є використання методів і технологій, які забезпечують самостійну активність молодших школярів у процесі творчої діяльності.

1.2. Педагогічні умови розвитку творчої активності у молодших школярів

Розвиток творчої активності у молодших школярів є важливим завданням сучасної освіти, оскільки саме в цей період формуються основи їхньої особистості, інтелектуальні та комунікативні навички. Ефективна педагогічна діяльність, спрямована на стимулювання творчості, може суттєво вплинути на загальний розвиток дитини, її здатність мислити нестандартно та проявляти ініціативу. Важливо створити сприятливі умови для розвитку творчої активності,

що включають застосування сучасних педагогічних технологій та методик, які відповідають індивідуальним особливостям і потребам кожного учня.

У контексті інтегрованого навчання розвиток творчої активності молодших школярів базується на створенні міжпредметних зв'язків, які дозволяють дітям сприймати знання як цілісну систему, стимулюючи їхнє творче мислення. Інтегровані завдання та проекти сприяють об'єднанню знань з різних сфер, пошуку оригінальних рішень і практичному виконанню отриманих умінь. Важливо також створювати відкритий навчальний простір, вчителі підтримують ініціативність і самостійність учнів, заохочуючи їх до творчих експериментів та активного спілкування, що розширює їхній досвід.

Однією з ключових умов для розвитку творчої активності є особистісно орієнтована взаємодія між учителем і учнем. Такий підхід дозволяє вчителю враховувати індивідуальні особливості кожного школяра, стимулювати його інтерес до навчання та творчості, а також підтримувати позитивний емоційний фон у навчальному процесі. Важливо, щоб учитель був не тільки джерелом знань, але й наставником, який допомагає дитині розкрити свій потенціал та знайти власний шлях у творчій діяльності.

Крім того, необхідно забезпечити систематичну мовленнєву роботу з учнями в умовах творчого розвивального середовища. Така робота сприяє розвитку мовленнєвих навичок, що є важливим елементом творчої активності. Використання різноманітних педагогічних технологій, що сприяють самостійності і активності школярів, допомагає формувати у них здатність до критичного мислення, ініціативності та креативності. У комплексі ці педагогічні умови створюють основу для ефективного розвитку творчої активності у молодших школярів, сприяючи їхньому всебічному розвитку та підготовці до майбутнього життя [13].

Щодо творчого розвитку молодших школярів, дослідники наголошують на таких чинниках, які необхідно враховувати в освітньому процесі: [11]

- створення сприятливого середовища, що стимулює дітей до творчості;
- використання психолого-педагогічних технологій, які забезпечують активність учнів у процесі творчої діяльності;
- врахування індивідуальних особливостей і можливостей дітей молодшого шкільного віку;
- систематична робота над розвитком творчих здібностей учнів і практична спрямованість творчості;
- зміна характеру міжособистісних стосунків між учителем і учнями у напрямку їх демократизації та діалогізації;
- комплексна підготовка учнів до створення творчих продуктів і збагачення їхнього емоційно-чуттєвого та комунікативного досвіду;
- навчання учнів простим прийомам творчості та різним видам творчої діяльності (літературної, образотворчої, театральної, музичної);
- цілеспрямоване педагогічне керівництво із застосуванням системи завдань, розроблених з урахуванням мотиваційного, змістового та процесуального компонентів навчальної діяльності та орієнтованих на розвиток усіх творчої активності.

Розвиток творчої активності у молодших школярів є важливим аспектом сучасної освіти. Успіх у цьому завданні залежить від створення спеціальних педагогічних умов, які сприятимуть максимальному розкриттю потенціалу дітей та стимулюватимуть їхню активність у навчальному процесі. Виділимо кілька ключових умов, які є визначальними для цього процесу [18].

Першою педагогічною умовою є створення сприятливого середовища, яке стимулює творчість. Це включає як фізичне середовище, так і психологічний клімат у класі. Фізичне середовище повинно бути комфортним, безпечним та обладнаним усім необхідним для творчої діяльності: наявність різноманітних матеріалів, інструментів, доступ до мультимедійних ресурсів. Психологічний клімат має бути таким, щоб учні почували себе вільно, відчували підтримку та

заохочення з боку вчителя. Важливо, щоб діти не боялися помилятися і могли вільно висловлювати свої ідеї.

Другою умовою є використання педагогічних технологій, які забезпечують активність і самостійність учнів у процесі творчої діяльності. Це можуть бути різні інтерактивні методи навчання, проєктна діяльність, робота в групах і парах, творчі завдання та ігрові методики. Використання таких технологій допомагає учням розвивати критичне мислення, навички співпраці, комунікації та самостійного вирішення проблем. Залучення дітей до активної участі у навчальному процесі стимулює їхню творчу активність і робить навчання більш цікавим та ефективним.

Третьою педагогічною умовою є систематична робота над розвитком творчої активності учнів. Це означає, що розвиток творчої активності має бути постійним і планомірним процесом, інтегрованим у всі аспекти навчання. Вчителі повинні регулярно проводити заняття, спрямовані на розвиток творчої активності, стимулювати учнів до участі у творчих конкурсах та проєктах, забезпечувати можливості для самовираження через різні види діяльності – літературну, образотворчу, музичну, театральну тощо. Важливо також проводити регулярний моніторинг і оцінювання досягнень учнів, щоб вчасно виявляти та підтримувати їхні успіхи, а також коригувати навчальний процес відповідно до потреб і можливостей кожної дитини [17].

Крім того, важливо забезпечити особистісно орієнтовану взаємодію між учителем і учнями. Вчитель повинен виступати не тільки як наставник, а й як партнер у творчій діяльності, підтримуючи та надихаючи учнів на нові досягнення. Така взаємодія сприяє формуванню довіри та відкритості, що є необхідними для розвитку творчого потенціалу дітей. Учні повинні відчувати, що їхні ідеї та зусилля цінуються, що сприяє зростанню їхньої мотивації до творчої діяльності [15].

Забезпечення комплексної підготовки учнів до створення творчих продуктів також є важливою умовою. Це включає навчання дітей основам різних видів творчої діяльності, розвиток їхніх мовленнєвих, когнітивних та емоційних навичок. Вчителі повинні допомагати учням виявляти та розвивати їхні інтереси, надавати можливості для самовираження та створення власних творчих проєктів. Це допомагає учням не тільки розкрити свій потенціал, але й набути важливих життєвих навичок, які будуть корисні у майбутньому [14].

Таким чином, розвиток творчої активності у молодших школярів потребує створення сприятливого середовища, використання сучасних педагогічних технологій, систематичної роботи над розвитком творчих здібностей та забезпечення особистісно орієнтованої взаємодії між учителем і учнями. Реалізація цих умов допоможе формувати творчу особистість, здатну до самостійного мислення, активної участі у різних видах діяльності та успішної реалізації свого потенціалу в майбутньому.

1.3 Особливості розвитку творчої активності учнів у процесі вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ»

Розвиток творчої активності учнів молодшого шкільного віку є важливим завданням сучасної освіти. У цей період діти починають активно взаємодіяти з навколишнім світом, накопичують знання та досвід, що сприяє формуванню їхньої інтелектуальної та емоційної сфери. Зокрема, навчальний процес, який спрямований на стимулювання творчої активності, дає змогу учням розвивати креативність, самостійність та ініціативність. Інтегрований курс «Я досліджую світ» є одним із ключових інструментів для досягнення цих цілей [25].

Особливістю курсу є його спрямованість на формування уявлень про навколишній світ через інтеграцію знань з різних сфер – природи, суспільства, культури. У рамках цього курсу учні не лише засвоюють нову інформацію, але й активно залучаються до пізнавальної діяльності, що розвиває їхні творчі

здібності. Під час виконання різноманітних завдань діти вчаться аналізувати явища, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, формулювати власні висновки та ідеї. Це сприяє не тільки розвитку їхнього інтелекту, але й формуванню творчого підходу до вирішення життєвих завдань [30].

Вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ» також передбачає використання сучасних педагогічних методик, які стимулюють активну участь учнів у навчальному процесі. Такі методи, як проєтна діяльність, інтерактивні вправи та практичні дослідження, створюють умови для розвитку самостійності та ініціативності школярів. Учні вчаться не лише запам'ятовувати та відтворювати інформацію, а й застосовувати її на практиці, створювати нові знання через власні спостереження та дослідження [27].

Метою інтегрованого курсу «Я досліджую світ» є залучення молодших школярів до пізнання навколишнього світу через набуття різних соціальних навичок та досвіду. Інтегрований курс вводить знання про природу та суспільство, сприяє формуванню ціннісних орієнтирів у різних сферах життя, а також розвиває дослідницькі навички, що допомагають учням вирішувати практичні завдання. Для досягнення цієї мети програма ставить такі завдання: формування доступних способів пізнання себе та навколишнього світу (через спостереження, аналіз, експерименти та практичну діяльність); розвиток умінь оцінювати події та встановлювати логічні зв'язки в природі й суспільстві; усвідомлення впливу поведінки на здоров'я і безпеку, а також аналіз наслідків ризикованих дій.

Програма також сприяє формуванню наукового світогляду учнів, що відображає закони природи та роль людини в ній, практичних навичок поведінки у природі та суспільстві. Важливим завданням є виховання громадянської свідомості та поваги до національної ідентичності, інтересу до історії своєї країни, а також активної участі в суспільних акціях і відзначенні державних свят.

Програма розвиває соціальні навички співпраці, дотримання норм і правил у суспільстві, а також екологічну свідомість.

Навчання спрямоване на розвиток розумових здібностей, емоційної стійкості, пізнавальної активності та самостійності учнів, а також їхньої здатності до творчості та самовираження. Для цього в програму включені як освітні, так і корекційно-розвивальні елементи, що допомагають у вирішенні поставлених завдань.

На основі нового Державного стандарту [40], затверджено дві типові освітні програми: НУШ 1 під керівництвом О. Савченко та НУШ 2 під керівництвом Р. Шияна. Курс «Я досліджую світ» інтегрує навчальні матеріали з кількох освітніх галузей. За типовою програмою НУШ 1, ці галузі включають природничу, громадянську та історичну, соціальну і здоров'язберезувальну. У програмі НУШ 2 представлено сім галузей: мовно-літературна, математична, природнича, технологічна, соціальна та здоров'язберезувальна, громадянська та історична, а також інформативна [35,36,37,38].

Цей курс спрямований на розвиток у дітей соціального досвіду. Він охоплює систему знань про природу, суспільство та ціннісні орієнтири в різних сферах життя, а також надає учням можливість практикувати дослідницьку діяльність. Інтегрований підхід сприяє підвищенню наукової та технологічної грамотності школярів через застосування знань у вирішенні конкретних завдань [25].

Важливо відзначити, що природнича освітня галузь є ключовою в курсі «Я досліджую світ». Вона ефективно поєднується з іншими освітніми напрямками, визначеними в Державному стандарті початкової освіти, оскільки природа є одним із найважливіших факторів інтелектуального, патріотичного, трудового та естетичного виховання дітей.

Особливості розвитку творчої активності учнів у процесі вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ» можна розписати по наступним пунктам:[27]

1.Інтеграція знань з різних галузей

Курс «Я досліджую світ» об'єднує природничі, соціальні, технологічні та інші знання, що дозволяє учням розвивати комплексне мислення. Вивчаючи світ через різні дисципліни, діти навчаються поєднувати знання та застосовувати їх на практиці, що стимулює креативне вирішення завдань.

2.Дослідницька діяльність

У ході вивчення курсу учні активно залучаються до дослідницької роботи, що вимагає самостійного пошуку інформації та критичного мислення. Це розвиває їхні навички самостійного вирішення проблем, стимулює творчий підхід та вміння знаходити нестандартні рішення.

3.Використання інтерактивних методів навчання

Для активізації творчої активності застосовуються інтерактивні методи та ігрові форми навчання. Це сприяє розвитку уяви та дозволяє учням вільніше висловлювати свої ідеї, брати участь у колективних проєктах, що є ключовим елементом творчої діяльності.

4.Розвиток емоційно-ціннісного ставлення

Вивчення курсу сприяє формуванню у школярів глибокого емоційного ставлення до природи та суспільства. Учні не лише отримують знання, але й вчаться розуміти їх значення для реального життя, що заохочує до створення власних проєктів та нових ідей, підвищуючи рівень відповідальності та ініціативності.

Уроки інтегрованого курсу «Я досліджую світ» вважаються більш нетрадиційними через свій міждисциплінарний підхід і активну інтеграцію кількох освітніх галузей в один курс. Вони об'єднують елементи природознавства, соціальних наук, здоров'я та безпеки, що дозволяє учням

розуміти взаємозв'язки між різними аспектами життя, а не вивчати їх окремо. Такий підхід робить навчання більш цілісним і наближеним до реального життя, де знання з різних галузей використовуються разом.

Крім того, ці уроки акцентують увагу на дослідницькій діяльності, проєктній роботі та практичних завданнях, що заохочує дітей до активного залучення і самостійного пізнання світу. Використання інтерактивних методів навчання, групової роботи та ігрових елементів допомагає формувати критичне мислення, творчість і навички співпраці. Це відрізняє уроки «Я досліджую світ» від традиційних форм викладання, де більше уваги приділяється запам'ятовуванню фактів і пасивному сприйняттю інформації.

Отже, розвиток творчої активності у процесі вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ» є багатограним процесом, що поєднує пізнавальні та творчі компоненти. Створення відповідних умов для розвитку творчої активності учнів у рамках цього курсу сприяє їхньому всебічному розвитку, формуванню критичного мислення, креативного підходу до вирішення проблем і, зрештою, підготовці до подальшого навчання та життя.

Висновки до 1 розділу

Розвиток творчої активності учнів є ключовим завданням сучасної освіти. Мета початкової освіти полягає у всебічному розвитку дитини з урахуванням її індивідуальних особливостей, сприяючи розвитку самостійності, творчості та допитливості. Це вимагає від вчителів впровадження нових підходів та інноваційних методів навчання, які стимулюють учнів до творчої діяльності. Молодший шкільний вік вважається найбільш сприятливим для формування особистості, навчальних та комунікативних навичок, тому розвиток активності дітей є важливим завданням педагога.

Розвиток творчої активності у молодших школярів є важливим завданням сучасної освіти, оскільки саме в цей період формуються основи особистості, інтелектуальні та комунікативні навички дітей. Ефективна педагогічна діяльність, спрямована на стимулювання творчості, сприяє загальному розвитку дитини, її здатності мислити нестандартно та проявляти ініціативу. Для цього необхідно створити сприятливі умови, які включають застосування сучасних педагогічних технологій та методик, що відповідають індивідуальним особливостям і потребам кожного учня.

Однією з ключових умов для розвитку творчої активності є особистісно орієнтована взаємодія між учителем і учнем. Такий підхід дозволяє враховувати індивідуальні особливості кожного школяра, стимулювати його інтерес до навчання та творчості, а також підтримувати позитивний емоційний фон у навчальному процесі. Важливо, щоб учитель виступав не лише як джерело знань, але й як наставник, який допомагає дитині розкрити свій потенціал та знайти власний шлях у творчій діяльності. Використання інтерактивних методів навчання, проєктної діяльності та творчих завдань сприяє розвитку критичного мислення, ініціативності та креативності учнів.

Систематична робота над розвитком творчої активності учнів повинна бути постійним і планомірним процесом, інтегрованим у всі аспекти навчання. Це включає навчання основам різних видів творчої діяльності, розвиток мовленнєвих, когнітивних та емоційних навичок, а також участь у творчих конкурсах та проєктах. Забезпечення комплексної підготовки учнів до створення творчих продуктів допомагає їм не лише розкрити свій потенціал, але й набути важливих життєвих навичок. Реалізація цих педагогічних умов сприяє формуванню творчої особистості, здатної до самостійного мислення та успішної реалізації свого потенціалу в майбутньому.

Метою навчальної програми «Я досліджую світ» є допомога молодшим школярам у вивченні навколишнього середовища через оволодіння соціальними навичками та набуття життєвого досвіду. Інтегрований курс об'єднує знання про природу та суспільство, сприяє формуванню ціннісних орієнтирів у різних сферах діяльності та розвиває дослідницькі навички, що дозволяють учням ефективно вирішувати практичні завдання. Для досягнення цієї мети ставляться завдання: оволодіння доступними способами пізнання себе і навколишнього світу (через спостереження, аналіз, експерименти та практичну роботу); розвиток здатності оцінювати події та встановлювати логічні взаємозв'язки в природі та суспільстві; усвідомлення впливу поведінки на здоров'я і безпеку та вміння аналізувати наслідки ризикованих дій.

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

2.1. Вивчення передового педагогічного досвіду з обраної теми

У сучасній освіті особливе значення надається розвитку творчої активності учнів, що є важливою складовою їхнього інтелектуального і особистісного розвитку. Творчість стимулює не лише мислення та уяву, а й сприяє формуванню здатності до самостійного прийняття рішень, розвитку ініціативи та креативного підходу до вирішення завдань. В умовах інтегрованого навчання, де поєднуються різні освітні галузі, питання розвитку творчої активності набуває ще більшої актуальності, оскільки інтеграція предметів дозволяє учням бачити взаємозв'язки між різними сферами знань і застосовувати їх на практиці.

Одним із ключових інструментів для розвитку творчих здібностей учнів є інтегрований курс «Я досліджую світ», який має на меті не лише передати знання про навколишнє середовище, а й допомогти учням формувати власні висновки, досліджувати явища і процеси, розвивати вміння працювати самостійно та в команді. Цей курс орієнтований на створення умов, за яких учні можуть вільно висловлювати свої думки, експериментувати з новими ідеями та брати активну участь у навчальному процесі [47].

Досвід багатьох педагогів свідчить, що розвиток творчої активності учнів значно підвищує ефективність навчання та сприяє глибшому засвоєнню знань. Учні, залучені до творчого процесу, демонструють більшу зацікавленість у навчанні, проявляють ініціативу і готовність до самостійних досліджень. Педагогічні методи, що сприяють розвитку творчості, такі як проєктне навчання, групові дискусії, дослідницькі завдання, є важливими елементами інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Особливу роль у розвитку творчої активності відіграє застосування інтерактивних методів навчання, які сприяють активній взаємодії учнів між

собою і з учителем. Використання цих методів допомагає учням не тільки отримувати нові знання, а й застосовувати їх на практиці, створюючи нові ідеї, розвиваючи критичне мислення та самостійність. Інтерактивне навчання стимулює учнів до більш активної участі в навчальному процесі та сприяє розвитку їхнього творчого потенціалу.

В процесі виконання кваліфікаційної роботи розглянемо передовий педагогічний досвід з розвитку творчої активності на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Досвід роботи вчителя початкових класів Попової Наталі Анатоліївни спеціаліста вищої категорії звання «Старший учитель» Бердянської загальноосвітньої школи І-ІІІ ст. № 1 Бердянської міської ради Запорізької області [52].

Для спрямованої творчої активності необхідні сильна воля та самодисципліна. Попова Н. А. обрала два підходи до стимулювання творчості в учнів:

1. Пасивне стимулювання.

Учні розуміють, що можуть підвищити свою оцінку, виконуючи творчі завдання, але вчитель не наполягає на їх виконанні, а дає учням можливість вирішити самостійно.

2. Активне стимулювання.

Учнів залучають до творчої роботи за допомогою різноманітних методів, що ґрунтуються на знанні їх психологічних особливостей. Приклад творчої діяльності вчителя та спільна робота над творчими завданнями надихають дітей на подальшу участь.

Дослідження показують, що пасивне стимулювання на початковому етапі неефективне, адже лише небагато учнів зможуть об'єктивно оцінити свій рівень знань та прагнути покращення. Більшість учнів активізується лише перед дедлайном, коли часу на виконання завдання майже не залишається. У випадку

активного стимулювання творча діяльність учнів завжди знаходиться під контролем вчителя.

Попова Н. А. виявила також явище повторного пасивного стимулювання, яке виникає після активного, коли учні самі проявляють ініціативу без прямої мотивації з боку вчителя. Вона виділяє два рівні активізації:

1. Перший рівень. Учні самостійно прагнуть виконувати творчі завдання з різних причин, як-от оцінки чи інтересу до предмета.

2. Другий рівень. групова активізація, де через організацію групової роботи до творчої діяльності залучаються всі учасники. Соціальні зв'язки в класі дозволяють організувати групи так, щоб взаємодія сприяла включенню всіх учнів у роботу. Це може бути виконання однакових або різних аспектів однієї теми, що дозволяє більш детально розкрити питання.

Такий підхід сприяє розвитку в учнів здатності оцінювати свої сили й досягати високих результатів. Активність у процесі перевірки досягає 100%, а якість виконання підтверджує ефективність самостійної роботи.

Творчість стає не лише особливістю окремих учнів, а й необхідною формою діяльності, що підтримує їх особистісний розвиток. На цьому принципі побудовані відносини Попової Н. А. з учнями.

Для організації творчої діяльності Попова Н. А. використовує різні форми роботи:

1. Фронтальна: всі учні працюють в одному темпі за єдиним завданням;
2. Парна: робота організована в парах;
3. Групова: учні поділені на групи, кожна з яких отримує завдання, рівноцінне за змістом та складністю;
4. Диференційовано-групова: учні працюють над завданнями різного рівня складності, залежно від їх можливостей;
5. Ланкова: робота організована в тимчасових групах, що взаємодіють один з одним;

6. Індивідуальна: самостійна робота учня у власному темпі, з урахуванням його здібностей та індивідуальних особливостей;

7. Індивідуально-групова: деякі учні включаються в роботу над творчими завданнями, поки решта класу виконує загальне завдання.

Поширення досвіду реалізується через словесні методи (консультації, педради), наочні засоби (інтернет-публікації, методичні виставки) та практичні заняття (відкриті уроки, семінари). Матеріали дослідження можна використовувати для проведення методичних семінарів для вчителів початкових класів та керівників гуртків.

Подальший розвиток дослідження передбачає поглиблення в діагностику та розвиток творчих здібностей, необхідних сучасній школі для гармонійного розвитку особистості. Наступні кроки Попової Н. А. спрямовані на створення умов для активізації творчості молодших школярів. Це включає індивідуальний підхід, творче планування занять, використання сучасних педагогічних технологій, підтримку самостійності та організацію презентацій учнівських робіт. Вчитель прагне виховувати дітей, здатних успішно долати життєві труднощі, відстоювати власні ідеї та співчувати успіхам інших. Школа стає основою для здобуття досвіду, який приносить «врожай» у житті вихованців, і цей досвід є надзвичайно важливим для досягнення високої педагогічної майстерності.

Сучасні виклики вимагають нових підходів у навчанні, які повинні пройти через свідомість молодших школярів. В умовах швидкого розвитку комунікаційних технологій завдання вчителя – навчити дітей використовувати техніку не просто як розвагу, а як інструмент для навчання. Тому важливо, щоб і сам вчитель постійно вдосконалював свої знання, розуміючи потреби учнів для забезпечення ефективного навчання як у класі, так і дистанційно.

Використання сучасних ІКТ на уроках курсу «Я досліджую світ», які впроваджує Наталія Михайлівна Майстренко, дозволяє значно розширити

діапазон наочно-дидактичних матеріалів, підвищити мотивацію учнів, утримувати їх інтерес і активність протягом всього навчального процесу, а також створити інформаційне середовище, що сприяє розвитку ключових та предметних компетентностей [51].

Наталія Михайлівна спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії Менський опорний заклад загальної середньої освіти I-III ст. імені Т.Г.Шевченка Менської міської ради Чернігівської області, «вчитель-методист», творчий і креативний педагог, який активно використовує ІКТ для впровадження компетентнісного та діяльнісного підходів у навчанні. Вона разом з учнями бере участь в онлайн-олімпіадах, створює і реалізує проекти. Використовує такі ресурси, як LearningApps для створення інтерактивних вправ, PurposeGames для створення дидактичних ігор, та Padlet для організації спільної роботи. Останній сервіс Наталія Михайлівна застосовує на уроках для пояснення нових тем, проведення рефлексії або підсумків уроку, а також для роботи над проектами, де кожна група представляє свій результат. Вона також активно використовує ThingLink для створення інтерактивних плакатів, Liveworksheets для перевірки знань, а також тести в OnlineTestPad та Google Forms. Для контролю знань застосовує Plickers, а для привернення уваги і мотивації – Wordwall та Mentimeter, що особливо корисні під час дистанційного навчання.

Особлива увага приділяється дослідницькій діяльності – спостереженням, експериментам, екскурсіям і відеоурокам, які Наталія Михайлівна не тільки демонструє на уроці, але й розміщує на своєму блозі для перегляду учнями.

Завдання для розвитку творчої активності учнів, засновані на дослідницькій діяльності Наталії Михайлівни:

Експеримент «Міні-лабораторія води»: Учні проводять дослідження властивостей води – заморожування, випаровування та очищення. Після спостереження за процесами учні складають звіт із малюнками та висновками, а також презентують результати у класі або публікують у класному блозі. Такий

підхід спрямований на розвиток творчої активності, оскільки він заохочує дітей до самостійного дослідження, критичного мислення та пошуку рішень. Учні лише спостерігають за явищами, але й аналізують їх, формують власні висновки та творчо презентують отримані результати. Залучення інтерактивних форм, таких як створення малюнків, звітів або публікацій, дозволяє їм проявляти індивідуальність, розвиваючи креативність. Виключно того, презентація робіт перед однолітками формує навички комунікації та командної взаємодії, що також є випуском елементів.

Спостереження «Життя рослин у різні пори року»: Учні ведуть щоденник спостережень за обраною рослиною біля школи або дому, фотографуючи та записуючи зміни, що відбуваються протягом місяця. Результати оформлюються у вигляді презентації або відеоролика, який можна опублікувати на блозі вчительки. Ця діяльність спрямована на розвиток творчої активності, що спонукає їх до важливого аналізу природних явищ, заохочує творче відображення отриманих даних та стимулює інтерес до природознавства. Ведення щоденника та створення візуальних матеріалів сприяє розвитку навичок самостійного дослідження, формує естетичний смак і розширює уявлення про світ. Крім того, інтеграція результатів у цифровий формат через презентації чи відеозаписи учням розвиває цифрову грамотність і комунікативні навички, оскільки вони мають можливість поділитися своїми відкриттями з однолітками та ширшою аудиторією

Екскурсія «Тварини нашого краю»: Після екскурсії до місцевого зоопарку або природного парку учні створюють міні-проекти, де описують поведінку та особливості тварин, яких вони побачили. Проекти можуть бути представлені у форматі буклету або фотоісторії, доступної для інших учнів на блозі. Такий підхід сприяє розвитку творчої активності школярів, оскільки вони лише аналізують побачене, а й задають творчі підходи для представлення своїх ідей.

Відеоурок «Простий домашній експеримент»: Учні обирають простий експеримент (наприклад, створення вулкана з соди та оцту) і знімають відео його виконання вдома з поясненням результатів. Потім відео додаються на блог, де інші учні можуть переглядати їх та залишати свої коментарі чи запитання. Така діяльність сприяє залученню дітей до інтерактивного навчання, обміну ідеями та, головне, стимулює розвиток їхньої творчої активності.

На ранкових зустрічах у межах інтегрованого курсу «Я досліджую світ» вчитель разом з учнями готує сценарії для щоденних новин або календаря подій, монтує відео та зберігає їх на своєму блозі для подальшого використання [51].

Також Наталія Михайлівна активно залучає учнів до роботи з інтернет-ресурсами під час дистанційного навчання. Вона викладає на своєму блозі завдання, що дозволяють учням самостійно перевіряти свої знання, виконувати вправи та готуватися до контрольних робіт.

Її педагогічна діяльність спрямована на розвиток ключових та предметних компетентностей, стимулювання творчого підходу та налаштування учнів на досягнення успішних результатів. Вона постійно створює на уроках атмосферу довіри та підтримки, що сприяє активній творчій діяльності учнів, а результати роботи демонструють високу ефективність обраних технологій.

Застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) значно сприяє розвитку творчої активності учнів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Завдяки використанню інтерактивних онлайн-платформ, таких як LearningApps та PurposeGames, учні мають змогу працювати з цікавими дидактичними вправами, що розширюють їхні знання та стимулюють до подальшого вивчення. Такі завдання не лише мотивують до активного залучення в навчальний процес, але й розвивають навички роботи в команді, адже під час створення проєктів та презентацій учні спільно працюють над розв'язанням проблем і генерацією ідей.

Завдяки платформам, як-от Padlet і ThingLink, Наталія Михайлівна організовує роботу учнів над інтерактивними проєктами, що дозволяє їм висловлювати власні думки та ідеї в цікавій візуальній формі. Використання Padlet для рефлексії після уроку чи для спільної підготовки до презентацій допомагає учням бачити результат своїх зусиль у режимі реального часу, що надихає їх на подальшу творчість і саморозвиток. Зокрема, ThingLink дає змогу створювати інтерактивні плакати, на яких учні можуть візуалізувати власні ідеї та дослідження, додаючи анотації та додаткову інформацію до кожного елемента.

ІКТ також сприяють розвитку дослідницької діяльності. Учні можуть брати участь у віртуальних екскурсіях, експериментах та відеоуроках, що Наталія Михайлівна інтегрує в навчальний процес. Вони мають змогу не лише дивитися відео на різноманітні наукові теми, але й створювати власні мультимедійні матеріали, наприклад, ранкові новини чи короткі відеоролики на основі проведених досліджень. Це забезпечує розвиток навичок критичного мислення, аналізу інформації, а також стимулює учнів до подальшого пізнання і поглибленого вивчення світу.

Таким чином, інтегрований курс «Я досліджую світ» відкриває широкі можливості для розвитку творчої активності учнів, що є надзвичайно важливим в умовах сучасної освіти. Вивчення передового педагогічного досвіду у цій сфері дозволяє підвищити якість навчального процесу, забезпечити різнобічний розвиток учнів і підготувати їх до життя в умовах швидких змін та нових викликів.

Педагогічний досвід Рожко Оксани Іванівни, вчительки початкових класів вищої категорії, яка працює в Калинівській загальноосвітній школі є яскравим прикладом сучасного підходу до навчання молодших школярів, зокрема учнів 4 класу. На уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» вона створює атмосферу, що стимулює допитливість і бажання дізнаватися нове. Основою її педагогічної філософії є активне навчання, яке ґрунтується на спільному пошуку

відповідей та експериментуванні. Уроки Оксани Іванівни проходять у невимушеній формі, де кожен учень відчуває себе важливою частиною класної команди, має можливість висловлюватися та вільно обмінюватися думками.

У своїй роботі вчителька активно використовує інтерактивні методи, що залучають дітей до процесу навчання і допомагають їм краще засвоїти матеріал. Вона застосовує різноманітні групові форми роботи, завдяки яким учні розвивають навички співпраці, навчаються розподіляти обов'язки та відповідати за результати командної діяльності. Метод проектів є важливим компонентом її навчання: учні працюють над різними темами, що стосуються навколишнього середовища, суспільства, історії та природи. Це дає змогу дітям краще зрозуміти зв'язки між різними аспектами реального світу та розвивати дослідницькі навички.

Оксана Іванівна також надає велику увагу використанню сучасних технологій на уроках. Вона застосовує мультимедійні презентації, відеоматеріали та навчальні програми, що роблять процес засвоєння нових знань більш захопливим і доступним для учнів. Крім того, вчителька інтегрує цифрові ресурси у дослідницькі завдання, що дозволяє дітям самостійно шукати інформацію, формулювати власні висновки та презентувати їх перед класом. Такий підхід не тільки сприяє підвищенню інтересу до навчання, але й допомагає учням розвивати критичне мислення.

Ось декілька завдань, які вона використовує:

1.Проект «Вивчаємо природу разом»: Учні створюють власні екологічні проекти, знімаючи короткі відеоролики про рослини або тварин, які вони знайшли у своєму районі. Завдання полягає в тому, щоб описати середовище існування, пов'язані фактори та можливі загрози для цього об'єкта.

2.Дослідницьке завдання «Моя історія у цифрах»: Діти аналізують особисті або сімейні дані (наприклад, улюблені страви, відвідані місця тощо), створюють графіки або діаграми, пояснюють їх і представляють свої висновки перед класом.

Це допомагає їм розвивати навички роботи з інформацією та самостійного аналізу.

3.Творча вправа «Створи власну історію»: Учні придумують та ілюструють власну коротку казку або розповідь, використовуючи як опору інтегровані знання з різних предметів (історія, природознавство, математика). Вони презентують свої історії перед класом, що сприяє розвитку уяви та креативного мислення.

4.Інтерактивна гра «Класний винахідник»: Учні працюють у групах, щоб створити модель або концепт власного винаходу, який вирішує конкретну проблему у повсякденному житті. Вони використовують підручні матеріали, створюють прототипи та пояснюють, як їх винахід працює. Це завдання розвиває не тільки творчі здібності, але й навички співпраці та презентації.

Особливе значення Оксана Іванівна надає формуванню в учнів позитивного ставлення до навчання та підтримці їхньої мотивації. Вона розуміє, що учні початкової школи особливо потребують підтримки та схвалення, тому активно використовує методи, які заохочують їх до успіхів. Наприклад, на уроках вона впроваджує ігрові елементи, які дозволяють учням засвоювати складний матеріал у доступній та захопливій формі. Застосування гри допомагає дітям краще концентруватися, відчувати задоволення від навчання та зберігати інтерес до досліджень.

Важливою частиною роботи Оксани Іванівни є індивідуальний підхід до кожного учня. Вона уважно вивчає особливості кожної дитини, її сильні сторони та інтереси, щоб максимально розкрити її потенціал. На своїх уроках вона створює умови, що сприяють розвитку самостійності учнів, впевненості в собі та поваги до думок інших. Такий підхід сприяє всебічному розвитку особистості кожного учня, допомагає їм не тільки засвоювати навчальні знання, але й набувати навичок, необхідних для майбутнього успішного життя.

Педагогічний досвід Войнової Тетяни Іванівни, старшого вчителя початкових класів вищої категорії, яка працює в Степанівській загальноосвітній

школі №17 Херсонської міської ради є зразком інтегрованого підходу до навчання, спрямованого на розвиток творчої активності учнів. Працюючи з 4 класом на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ», Тетяна Іванівна створює атмосферу, що мотивує учнів до самостійного мислення, дослідження та розвитку власних творчих здібностей. Вона приділяє особливу увагу індивідуальним особливостям кожної дитини, залучаючи учнів до участі у проектах та завданнях, які дозволяють їм вільно проявляти свою уяву та творчий потенціал.

На своїх уроках Тетяна Іванівна активно застосовує методи проектного навчання, що сприяє розвитку дослідницьких навичок учнів. Працюючи в малих групах або індивідуально, учні обирають теми, які їх цікавлять, розробляють власні проекти та презентують результати перед класом. Цей підхід допомагає дітям розвивати навички самостійного пошуку інформації, формулювання ідей та їх втілення, а також навчає їх конструктивної комунікації та взаємодії з однокласниками. Проектна діяльність сприяє розвитку інтересу до навчання, дозволяючи учням досліджувати актуальні теми, такі як природа, суспільство, культура та наука.

Ось кілька завдань на розвиток творчої активності учнів на основі проектного навчання, яке застосовує Тетяна Іванівна:

Проект «Мій екологічний день»: Учні досліджують, як вони можуть зробити свій щоденний розпорядок більш екологічним. Діти шукають інформацію про збереження ресурсів, зменшення відходів, застосування екологічно чистих технологій. Результати презентуються у вигляді мультимедійної презентації або постера.

Індивідуальне дослідження «Моя улюблена тварина»: Учень обирає тварину, проводить дослідження її середовища проживання, харчування, особливостей поведінки. Виконує ілюстрації або створює коротке відео з описом своїх знахідок, після чого презентує матеріал класу.

Груповий проект «Історичні відкриття»: Кожна група досліджує важливе відкриття в історії науки або техніки. Учні готують інформаційні матеріали, складають хронологію подій та роблять невелику драматизацію для презентації перед класом.

Проект «Культурні традиції нашого краю»: Учні вивчають традиції, свята та обряди своєї місцевості. Проводять інтерв'ю з родичами або мешканцями, які пам'ятають особливості святкувань. Презентують результати у формі фотоколажу або короткого відеофільму.

У процесі навчання Тетяна Іванівна активно використовує інноваційні технології, що додають урокам інтерактивності та роблять їх більш цікавими та захопливими для учнів. Вона впроваджує мультимедійні презентації, навчальні відео, а також цифрові інструменти, що дозволяють учням взаємодіяти з навчальними матеріалами у новий спосіб. Наприклад, завдання на кшталт створення віртуальних плакатів або презентацій на певну тему сприяють розвитку креативності та дають дітям можливість самостійно обирати форми подання матеріалу, виражаючи свої ідеї максимально вільно.

Важливою частиною підходу Тетяни Іванівни є заохочення учнів до експериментування та творчих спроб. Вона навчає дітей не боятися помилок, а сприймати їх як частину процесу пізнання та розвитку. Наприклад, у проектах з елементами творчості, таких як малювання, ліплення чи складання власних розповідей, учні можуть висловлювати свої думки та емоції, знаходячи унікальні способи самовираження. Такий підхід підтримує самостійність і впевненість у собі, що є надзвичайно важливим для розвитку особистості молодших школярів.

Особливий акцент Тетяна Іванівна робить на розвитку емоційного інтелекту своїх учнів. Вона проводить різні завдання, які сприяють формуванню навичок самоусвідомлення, емпатії та розуміння почуттів інших. Ці навички не тільки роблять дітей більш чутливими до оточуючих, але й розширюють їхній

внутрішній світ, формуючи глибше розуміння творчих процесів та надихаючи їх на нові ідеї.

2.2. Аналіз програм і підручників 4 класу з інтегрованого курсу «Я досліджую світ»

Інтегрований курс «Я досліджую світ» є важливим елементом сучасної початкової освіти, спрямованим на формування у школярів цілісного сприйняття навколишнього світу. Цей курс поєднує знання з різних галузей, зокрема природничої, громадянської, здоров'язбережувальної, і допомагає учням розвивати необхідні навички для розуміння природи, суспільства та ролі людини у них. Основна мета курсу — сформувати у дітей системне мислення та активізувати пізнавальну діяльність, спрямовану на дослідження навколишнього середовища, розвиток екологічної свідомості та усвідомлення свого місця у світі.

Курс акцентує увагу на розвитку у дітей дослідницьких умінь, критичного мислення та здатності до самостійного аналізу різних явищ і подій. Важливим є не лише засвоєння базових знань, але й їхнє практичне застосування в реальних життєвих ситуаціях, що допомагає учням розуміти важливість і взаємозв'язок між науковими знаннями та їхнім впливом на повсякденне життя. Через інтеграцію різних освітніх компонентів діти отримують можливість глибше пізнавати світ та усвідомлювати свій вплив на довкілля та суспільство.

Особлива увага у курсі приділяється екологічній освіті, яка є необхідною для виховання відповідальної особистості, здатної діяти на благо природи та оточуючих. Учні вчаться не тільки помічати зміни в природі, але й розуміти причини цих змін та брати участь у природоохоронних заходах. Виховання екологічної культури змалку сприяє формуванню дбайливого ставлення до ресурсів планети та свідомого ставлення до свого здоров'я.

Крім того, курс «Я досліджую світ» підтримує творчі здібності учнів, сприяючи розвитку їхньої ініціативності та самовираження через проєктну та

дослідницьку діяльність. Завдяки широкому спектру завдань і практичних робіт діти мають можливість проявляти власну креативність, знаходити нові рішення для поставлених завдань і реалізовувати свої ідеї в різних формах.

Початкова освіта передбачає поділ на два цикли – 1–2 класи і 3–4 класи, що враховують вікові особливості розвитку та потреб дітей і дають можливість забезпечити подолання розбіжностей у їхніх досягненнях, зумовлених готовністю до здобуття освіти. Типову освітню програму для 1-2 класів закладів загальної середньої освіти розроблено відповідно до Закону України «Про освіту» [41], Державного стандарту початкової освіти [40].

Типова освітня програма початкової освіти (далі Типова освітня програма) окреслює рекомендовані підходи до планування й організації закладом початкової освіти єдиного комплексу освітніх компонентів для досягнення учнями обов'язкових результатів навчання, визначених Державним стандартом початкової освіти. Типова освітня програма визначає: [37,38]

- загальний обсяг навчального навантаження та очікувані результати навчання здобувачів освіти, подані в рамках освітніх галузей;

- перелік та пропонований зміст освітніх галузей, укладений за змістовими лініями;

- орієнтовну тривалість і можливі взаємозв'язки освітніх галузей, предметів, дисциплін тощо, зокрема їхньої інтеграції, а також логічної послідовності їхнього вивчення;

- рекомендовані форми організації освітнього процесу та інструменти системи внутрішнього забезпечення якості освіти;

- вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою

Типова освітня програма для 1-2 класів, розроблена під керівництвом Р. Шияна [37], є важливим документом, який визначає основні напрями навчання молодших школярів відповідно до концепції Нової української школи (НУШ). Ця програма спрямована на всебічний розвиток дитини, враховуючи її індивідуальні

особливості та потреби, і передбачає інтеграцію знань з різних освітніх галузей, таких як мовно-літературна, математична, природнича та соціально-здоров'язбережувальна. Основною метою програми є формування компетентностей, необхідних для успішного навчання і подальшого розвитку в умовах сучасного світу.

Мета природничої освітньої галузі в загальній середній освіті полягає у формуванні наукового мислення, культури дослідження, а також розвитку системного бачення цілісності та різноманіття природи. Важливим аспектом є утвердження принципів сталого розвитку, а також навичок безпечної та екологічно відповідальної поведінки в навколишньому середовищі.

З огляду на цю мету, основними завданнями природничої освіти в початковій школі є: виховання любові та поваги до природи рідного краю, України і всього світу; формування екологічно усвідомленої поведінки та участь у природоохоронних заходах; стимулювання інтересу до вивчення природи та оволодіння базовими дослідницькими навичками через експерименти і спостереження.

Окрім цього, програмою передбачено поступове формування наукового світогляду, що базується на розумінні природних об'єктів і явищ, взаємозв'язків у системі «нежива природа – жива природа», а також усвідомлення залежності людини від стану довкілля і її впливу на природу.

Виходячи з цих завдань, виділено три основні змістові лінії: «Я пізнаю природу», «Я у природі», «Я у рукотворному світі».

Змістова лінія «Я пізнаю природу» спрямована на розвиток дослідницьких здібностей учнів, стимулюючи їхню цікавість та заохочуючи до спостережень, експериментів і моделювання для знаходження відповідей на питання про навколишній світ.

Змістова лінія «Я у природі» допомагає учням формувати уявлення про природні об'єкти та явища, встановлювати взаємозв'язки між живою та неживою

природою, а також розвивати дбайливе ставлення до навколишнього середовища та формувати екологічно свідому поведінку.

Змістова лінія «Я в рукотворному світі» спрямована на формування базових знань про світ, створений людиною, і взаємозв'язок людини з природою. Вона також надихає дітей на пошук і реалізацію власних винахідницьких ідей та проєктів.

Дослідницька діяльність, яка включає спостереження, експерименти, екскурсії, природоохоронну та проєктну діяльність учнів, має ключове значення у вивченні природничих наук.

Типова освітня програма для 3-4 класів, розроблена під керівництвом

Р. Шияна [38], продовжує реалізовувати основні принципи Нової української школи (НУШ) з урахуванням вікових особливостей учнів. Вона спрямована на поглиблення знань та розвиток ключових компетентностей, необхідних для особистісного та соціального розвитку дитини. Програма передбачає інтегроване навчання, яке охоплює такі галузі, як мовно-літературна, математична, природнича, технологічна та громадянська, і надає учням можливість розширювати свій світогляд через активну пізнавальну діяльність. Основний акцент робиться на формуванні в учнів здатності до самостійного навчання, творчого мислення та розвитку практичних навичок.

Освітня програма природничої галузі розроблена відповідно до Державного стандарту початкової освіти. Основною метою цієї галузі є розвиток наукового мислення, культури дослідження, системного розуміння цілісності та різноманітності природи, а також пропаганда принципів сталого розвитку та екологічної свідомості.

Згідно з цією метою, основні завдання природничої галузі в початковій школі включають: [38]

- виховання любові та поваги до природи рідного краю, України та планети в цілому;

- формування екологічно та етично обґрунтованої поведінки, залучення до охорони природи;
- розвиток зацікавленості до вивчення природи, освоєння навчально-дослідницьких навичок (через експерименти і спостереження);
- поступове формування уявлень про природничо-наукову картину світу, розширення знань про природні об'єкти та явища, а також усвідомлення взаємозв'язків між живою і неживою природою, впливу людини на навколишнє середовище та навпаки.

Відповідно до зазначених цілей і завдань, виділені три основні змістові лінії: «Я пізнаю природу», «Я у природі» та «Я у рукотворному світі».

Змістова лінія «Я пізнаю природу» сприяє розвитку дослідницьких навичок учнів, стимулюючи їх допитливість і інтерес до спостережень, експериментів та моделювання з метою здобуття відповідей на запитання про навколишній світ.

Змістова лінія «Я у природі» передбачає формування уявлень учнів про природні об'єкти та явища, вивчення зв'язків між живою та неживою природою, виховання бережливого ставлення до природи та розвиток екологічної поведінки.

Змістова лінія «Я у рукотворному світі» спрямована на формування загальних уявлень про світ, створений людиною, а також про взаємозв'язки між людиною та природою, надихаючи дітей на реалізацію власних винахідницьких ідей і проєктів.

Головна увага у вивченні природничої галузі приділяється дослідженням (спостереженням, експериментам), екскурсіям, природоохоронній та проєктній діяльності учнів.

Далі розглянемо програму Савченко О.Я. для 1-2 класів та 3-4 класів. У програмі визначено вимоги до конкретних очікуваних результатів навчання; коротко вказано відповідний зміст кожного навчального предмета чи інтегрованого курсу. Програму побудовано із врахуванням таких принципів: [35,36]

- дитиноцентрованості і природовідповідності;
- узгодження цілей, змісту і очікуваних результатів навчання;
- науковості, доступності і практичної спрямованості змісту;
- наступності і перспективності навчання;
- взаємозв'язаного формування ключових і предметних компетентностей;
- логічної послідовності і достатності засвоєння учнями предметних компетентностей;
- можливостей реалізації змісту освіти через предмети або інтегровані курси;
- творчого використання вчителем програми залежно від умов навчання;
- адаптації до індивідуальних особливостей, інтелектуальних і фізичних можливостей, потреб та інтересів дітей.

Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я., охоплює навчання для учнів 1-2 класів і має на меті формування основних знань і навичок у природничій галузі. Програма зосереджується на розвитку пізнавального інтересу учнів, формуванні екологічної свідомості та вихованні бережливого ставлення до природи. Завдяки інтерактивним методам навчання, таким як спостереження, експерименти та практичні заняття, діти отримують можливість досліджувати навколишній світ, що сприяє їхній активній участі в навчальному процесі та розвитку критичного мислення [35].

Основою курсу є змістові лінії, визначені Державним стандартом початкової освіти, що інтегрують компоненти різних освітніх галузей. Вони включають такі аспекти, як:

«Людина» (самопізнання, вивчення своїх можливостей; здоровий спосіб життя і безпечна поведінка в надзвичайних ситуаціях), «Людина серед людей» (правила взаємодії в сім'ї та суспільстві; моральні норми; навички співпраці та допомога іншим через волонтерство), «Людина в суспільстві» (усвідомлення своїх прав та обов'язків, розуміння загроз; вивчення рідного краю, історії та

символіки держави; внесок українців у світові досягнення), «Людина і світ» (повага до різноманіття культур і традицій; участь у благодійності та взаємодопомозі), «Людина і природа» (взаємодія з природою, відповідальність за стан довкілля, значення природничих знань у житті людини).

Програма дозволяє вчителям обирати підходи до подачі матеріалу: інтегрований або автономний, враховуючи індивідуальні особливості учнів і їхні пізнавальні запити. Велика увага приділяється зв'язку навчання з реальним життям, щоб учні могли застосовувати отримані знання у повсякденних ситуаціях. Оскільки досвід учнів обмежений, важливо залучати їх до активного дослідження навколишнього світу через практичні завдання та експерименти.

Педагогічний підхід, що раніше базувався на наслідуванні та покроковому навчанні, тепер доповнюється полісенсорним методом. Це сприяє формуванню дослідницької поведінки учнів і спонукає їх активно пізнавати властивості предметів і явищ, з якими вони стикаються, що підвищує їхню залученість у пошукову діяльність.

На основі Типової програми вчителі можуть створювати власні інтегровані програми, дотримуючись алгоритму, що включає визначення навчальних цілей, структурування матеріалу за темами, вибір відповідних навчальних активностей та розробку критеріїв оцінювання результатів. Програма «Я досліджую світ» передбачає практичні завдання дослідницького характеру, які розвивають у дітей навички спостереження, аналізу та пошуку, сприяючи їхньому самостійному мисленню та науковому підходу до вивчення світу.

Типова освітня програма для 3-4 класів, розроблена під керівництвом Савченко О. Я., спрямована на поглиблення знань учнів у природничій галузі та розвиток їхніх дослідницьких навичок. Програма акцентує увагу на взаємозв'язках між живою та неживою природою, формуючи уявлення про екологічні процеси та важливість збереження довкілля. Учні залучаються до практичних досліджень, проєктів та екскурсій, що стимулює їхню допитливість

та креативність. Завдяки цим активним методам навчання діти отримують можливість розвивати критичне мислення і формувати свідоме ставлення до природних ресурсів і екологічних проблем [36].

Тематичні напрями курсу ґрунтуються на змістових лініях, визначених Державним стандартом початкової освіти, які охоплюють різні освітні галузі в їхньому інтегрованому вигляді. Вони включають такі напрями:

«Людина» (вивчення людини як частини природи та суспільства, самопізнання, здоровий спосіб життя і безпечна поведінка, зокрема у надзвичайних ситуаціях); «Людина серед людей» (виконання соціальних ролей, таких як школяр, член сім'ї або громади, дотримання правил поведінки в різних соціальних контекстах; розвиток навичок співпраці, волонтерство як спосіб допомоги іншим); «Людина в суспільстві» (права та обов'язки як громадянина України, оцінка загроз, вивчення історії та культурних символів країни, внесок українців у світову культуру); «Людина і світ» (усвідомлення спільного простору для всіх людей на Землі, толерантність до різноманітних культур і традицій, відповідальність за стан довкілля, благодійність і підтримка під час криз); «Природа» (вивчення живої і неживої природи, дослідницькі методи, зв'язки в природі, екосистеми України).

«Людина і природа» охоплює взаємодію людини з природою, застосування знань про природу, технології та матеріали, які людина використовує, відповідальне ставлення до довкілля та правила поведінки у природі. Програма також спрямована на активне залучення дітей до природоохоронної діяльності.

Типова програма дозволяє вчителям самостійно вибирати, як інтегрувати зміст різних галузей у навчальний процес, враховуючи індивідуальні потреби учнів, їх рівень розвитку та пізнавальні запити. Велика увага приділяється практичному застосуванню знань у повсякденному житті, а також залученню учнів до дослідницької діяльності.

Традиційний підхід до навчання, що базується на наслідуванні зразків та алгоритмів, доповнюється полісенсорним методом, який стимулює учнів до самостійного дослідження. Учитель може створювати різні варіанти інтегрованих програм, враховуючи цілі навчання, поняття з інших предметів, обирати відповідну діяльність і визначати критерії досягнення результатів.

Програма «Я досліджую світ» включає різноманітні завдання дослідницького характеру, такі як розпізнавання об'єктів (опис, порівняння), спостереження за процесами, пошук причинно-наслідкових зв'язків та узагальнення отриманих результатів.

Типова освітня програма «НУШ-1» створена відповідно до Державного стандарту початкової освіти, враховуючи очікувані результати для кожного класу. У ній стисло окреслено зміст предметів та інтегрованих курсів, що дає змогу вчителям відстежувати прогрес учнів. Програма орієнтована на принципи Нової української школи, зокрема, дитиноцентрованість, доступність, науковість і практичну спрямованість навчання [43].

Програма передбачає інтеграцію знань між різними предметами, щоб сприяти всебічному розвитку ключових компетентностей учнів. Учителі можуть адаптувати зміст до індивідуальних особливостей учнів, використовуючи творчий підхід і інтегровані уроки для забезпечення логічної послідовності навчання та засвоєння необхідних знань і навичок.

У другому класі зміст природничої, соціальної, здоров'язбережувальної, громадянської, історичної, технологічної та інформатичної освітніх галузей інтегрується в курс «Я досліджую світ», з тижневим навантаженням 3 години. Міжпредметна інтеграція сприяє зміні підходів у початковій освіті, зменшуючи кількість окремих предметів і акцентуючи увагу на формуванні ключових компетентностей та врахуванні потреб учнів.

Тематичні складники курсу, визначені Державним стандартом, охоплюють інтегровані знання про природу і суспільство, формуючи цілісний образ світу.

Освітня програма націлена на особистісний розвиток учнів, виховуючи ціннісні орієнтації та дослідницькі навички, що допомагають розв'язувати практичні завдання [48].

Компетентнісний підхід є основою навчального процесу, забезпечуючи не лише передачу знань, але й активну дослідницьку діяльність учнів. Це включає вивчення причинно-наслідкових зв'язків, самостійне здобуття знань і їх застосування в нових ситуаціях.

Навчання в 2 класі базується на знаннях, отриманих у 1 класі, і використовує частково-пошуковий метод для розвитку мисленневих дій. Творчі завдання, спрямовані на застосування знань у нових контекстах, а також практична діяльність, включаючи спостереження й екологічне моделювання, займають чільне місце в курсі. Практико-орієнтовані проекти допомагають формувати особистісне ставлення учнів до природи рідного краю [44].

У третьому класі зміст природничої, соціальної, здоров'язбережувальної, громадянської, історичної, технологічної та інформатичної освітніх галузей об'єднується в інтегрований курс «Я досліджую світ», який має тижневе навантаження в 3 години. Підручники для цього курсу, розроблені під керівництвом О. Я. Савченко, містять необхідний зміст, що відповідає типовій освітній програмі.

Міжпредметна інтеграція є важливим аспектом змін у початковій освіті, оскільки вона скорочує кількість окремих предметів і спрямована на формування ключових компетентностей, врахування потреб та можливостей учнів. Тематична основа курсу складається з ліній, визначених Державним стандартом, які охоплюють інтегровані знання про природу, суспільство та світоглядні орієнтації, необхідні для життя та навчання.

Компетентнісний підхід акцентує увагу на активній дослідницькій діяльності учнів, що включає виявлення причинно-наслідкових зв'язків та самостійне здобуття знань. У третьому класі перевага надається діяльнісному

підходу, з акцентом на інтегровано-предметне навчання, де учні застосовують знання в нових ситуаціях та виконують творчі завдання [49].

Основою навчання є частково-пошуковий метод, що дозволяє учням розвивати мисленнєві навички та вміння формулювати запитання. Інтегрований курс передбачає проведення практичних робіт, спостережень у природі та екологічного моделювання, а також участь у практико-орієнтованих проєктах, які формують емоційно-ціннісне ставлення до природи.

Дослідницький метод навчання займає важливе місце, допомагаючи учням осягати нові знання через власні спостереження та проєкти. Екскурсії та творчі акції сприяють розвитку критичного мислення та емоційно-естетичного сприйняття природи. Залучення до медіаосвіти і робота з медіатекстами також є важливими для формування медіаграмотності, що підвищує творчий потенціал учнів. Кількість годин на вивчення різних розділів курсу може варіюватися залежно від потреб класу та зовнішніх умов [45].

В 4 класі навчання відбувається в рамках інтегрованого курсу «Я досліджую світ», що поєднує природничу, соціальну, здоров'язбережувальну, громадянську та історичну освіту. Курс складається з чотирьох годин на тиждень, а змістовне забезпечення базується на підручниках, розроблених під керівництвом О. Я. Савченко. Тематичні лінії курсу відповідають Державному стандарту початкової освіти і спрямовані на формування цілісного сприйняття світу у молодших школярів.

У другому циклі початкової освіти навчання реалізується через діяльнісний підхід, з акцентом на інтеграцію знань. Програмний зміст фокусується на розвитку навчально-пізнавальної діяльності, критичного мислення та вмінь виявляти причинно-наслідкові зв'язки у природі й суспільстві. Використання інтерактивних методів навчання сприяє активній участі учнів, розвитку їхніх комунікативних навичок та заохочує до співпраці.

Особливу увагу в курсі приділяють творчим завданням, які допомагають учням застосовувати знання в нових ситуаціях. Проекти, які включають елементи досліджень, творчості та самостійної роботи з інформацією, формують вміння критично мислити та працювати в команді. Запропонована кількість проектів — не менше чотирьох, при цьому тематика може варіюватися за рішенням учителя.

Дослідницький метод навчання займає центральне місце в опануванні нових знань. На відміну від проектування, дослідження зосереджене на пошуку невідомого і нових знань, що важливо для розвитку самостійності учнів. Важливими є також практичні заняття, екскурсії та інші форми активного навчання, які стимулюють емоційне сприйняття природи [50].

Громадянська компетентність формується через залучення учнів до аналізу життєвих ситуацій і активної участі в соціальному житті. Використання демократичних методів навчання сприяє розвитку критичного мислення, творчості та ініціативи. Значну роль відіграє медіаосвіта, яка допомагає учням орієнтуватися в інформаційному просторі, формуючи їхню медіаграмотність та творчий потенціал.

Очевидно, що питання, які ставляться перед учнями початкової школи, повинні бути не тільки важливими, а й цікавими, і такими, щоб на них можна було знайти відповідь. Як зазначає тренер НУШ І. Большакова, не всі питання мають базуватися на фактах — деякі мають бути спрямовані на аналіз об'єктивних чинників. Навчання, засноване на запитах, завжди має починатися з непростої та захопливої задачі. Це означає, що перед учителем і учнем виникає завдання, яке потрібно вирішити негайно. Якщо учні не знайомі з конкретною ситуацією, вчитель детально її пояснює. Найчастіше він просто вводить проблему, цікаво її описуючи, без зайвих коментарів чи підказок щодо способу вирішення [44].

На уроках «Я досліджую світ» учні проходять такі етапи дослідження:[48]

1. Зацікавлення. Учитель пропонує учням пригадати, що вони вже знають з теми, і як це може допомогти зрозуміти запропоновану ситуацію.

2. Питання. Учні формулюють запитання щодо проблеми та визначають ті, які найкраще підходять для подальшого дослідження.

3. Пошук відповідей. Працюючи у групах, учні знаходять відповіді на свої запитання, проводять початкове дослідження, роблять відкриття, обговорюють результати та обґрунтовують свої ідеї.

4. Постановка нових запитань. Після отриманих результатів учні ставлять нові запитання для подальшого аналізу.

5. Знаходження нової інформації. Після отримання відповіді учні аналізують, чи завжди ситуація розвивається так само, і, якщо ні, які нові питання можуть виникнути для дослідження.

6. Створення. На основі дослідження учні створюють продукт, презентують його і проводять оцінку.

7. Дискусія та презентація. Учні ставлять додаткові запитання, які стимулюють подальшу роботу, критикують та аналізують отриману інформацію, знаходять нові ідеї та застосовують їх на практиці.

Вивчення предмета «Я досліджую світ» є ключовою складовою сучасної початкової освіти, що інтегрує різні освітні галузі для формування в учнів цілісного уявлення про світ. Важливою частиною цієї освітньої програми є підручники, які спрямовані на розвиток пізнавальних та дослідницьких навичок дітей через практичне навчання та використання інтерактивних методик. Вони допомагають учням осмислювати зв'язки між людиною і природою, суспільством та культурою.

Актуальність аналізу підручників полягає у їхній ролі в адаптації навчального процесу до сучасних освітніх вимог і викликів. Підручники повинні відповідати Державному стандарту, враховувати інтереси й можливості учнів, а також бути цікавими і зрозумілими для молодших школярів. Важливо, щоб

матеріали були доступними для сприйняття, формували мотивацію до навчання та сприяли розвитку дослідницького підходу в пізнанні навколишнього світу.

Аналіз сучасних підручників дозволяє виявити їх відповідність освітнім стандартам, визначити їхню ефективність у формуванні необхідних компетентностей і побудові навчальних процесів, а також вказати на можливі шляхи удосконалення навчальних матеріалів.

Підручник «Я досліджую світ» за редакцією М. С. Вашуленка є одним з найпопулярніших у початковій школі. Він покликаний не лише передавати знання з різних предметних галузей, але й розвивати в учнів ключові компетентності, серед яких особливе місце посідає творча активність. Даний аналіз зосереджений на тому, як саме цей підручник сприяє розвитку творчого потенціалу молодших школярів.

1. Структура підручника та розвиток творчості.

А. Інтерактивність та самостійне дослідження:

- Підручник пропонує різноманітні завдання, які спонукають учнів до самостійного дослідження: експерименти, спостереження, збір інформації з різних джерел.

3 Склади за світлинами розповідь, хто дбає про своє здоров'я.

4 Розкажи за діаграмою, від чого залежить життя людини.

Категорія	Відсоток
Спосіб життя	60
Стан навколишнього середовища	20
Спадковість	10
Рівень медичного обслуговування	10

- Зроби висновки.

5 Назви спочатку ознаки здорової людини, а потім – хворої.

Міцний сон	Біль	Хороший апетит
Слабкість	Гарний настрій	
Бліді або червоні щіки		

45

- Наявні відкриті запитання, які не мають однозначної відповіді, що стимулює критичне мислення та пошук нестандартних рішень.

хворювань. Підготуй доповідь.

3 Склади за схемою розповідь.

ШЛЯХИ ЗАРАЖЕННЯ ВІРУСАМИ

Через повітря, шкіру	При укусах комах та кліщів	Через їжу, слину
----------------------	----------------------------	------------------

- Зроби висновки, як запобігти потраплянню вірусу в організм. Поділись ними з однокласниками/однокласницями.

4 Розшифруй слово.

- Запиши його у зошиті.
- Дізнайся, що воно означає.

17

- Завдання часто пов'язані з реальним життям, що робить навчальний процес більш цікавим і значущим для учнів.

Б. Різноманітність завдань на творчу активність:

- Підручник містить багато творчих проектів, які дозволяють учням виявити свою уяву та оригінальність.

7 Склади казку.

Використовуючи опорні слова, склади казку про краплину води.

Опорні слова: краплинка, подорожувати, взимку, замерзати, будова, не змінюється, навесні, танути, побачити, світ.

5

- Пропонуються завдання на створення власних моделей, малюнків, текстів, що сприяє розвитку творчого самовираження.

- Є завдання, які вимагають від учнів нестандартного мислення та пошуку незвичайних рішень.

В. Різні форми роботи:

- Підручник передбачає різноманітні форми роботи: індивідуальні, парні, групові. Це сприяє розвитку комунікативних навичок, вмінню співпрацювати та враховувати думку інших.

2. Особливості підручника, що сприяють розвитку творчої активності

А. Інтеграція знань.

Підручник поєднує знання з різних предметних галузей, що сприяє розвитку системного мислення та творчого підходу до вирішення проблем.

Б. Використання різних типів завдань.

Крім традиційних запитань і вправ, підручник пропонує завдання на аналіз, синтез, оцінку, що стимулює розвиток вищих рівнів творчої активності

В. Оригінальні ілюстрації та дизайн.

Яскраве оформлення підручника, цікаві ілюстрації та схеми сприяють залученню уваги учнів і стимулюють їхню допитливість.

Г. Актуальність тематики.

Теми, що розглядаються в підручнику, відповідають сучасним реаліям і актуальні для учнів.

Висновки

Підручник «Я досліджую світ» за редакцією М. С. Вашуленка є ефективним засобом для розвитку творчої активності учнів. Він пропонує широкий спектр завдань, які розвивають творчу активність, креативність і сприяють формуванню в учнів ключових компетентностей.

Рекомендації

1. Індивідуалізація навчання.

Вчителю слід враховувати індивідуальні особливості кожного учня і пропонувати додаткові завдання для більш талановитих дітей.

2. Співпраця з батьками.

Спільна робота вчителя, учнів та батьків над проектами, запропонованими в підручнику, сприятиме підвищенню мотивації учнів і розвитку їхніх творчих здібностей.

3. Використання додаткових ресурсів.

Для поглиблення знань і розвитку творчих здібностей учнів можна використовувати додаткові матеріали, такі як енциклопедії, науково-популярні книги, інтернет-ресурси.

Загалом, підручник «Я досліджую світ» за редакцією М. С. Вашуленка є цінним інструментом для розвитку творчого потенціалу молодших школярів і може бути успішно використаний вчителями для організації цікавого та ефективного навчального процесу.

Підручник «Я досліджую світ» за редакцією Грущинської І. В. є одним із популярних навчальних посібників для учнів 4 класу. Його мета – не лише передати знання з різних предметних галузей, а й сформувати в учнів ключові компетентності, серед яких особливе місце посідає творча активність. Далі ми

детально розглянемо, як цей підручник сприяє розвитку творчих здібностей молодших школярів.

1. Структура підручника та розвиток творчої активності.

А. Інтерактивність та самостійне дослідження:

- Підручник пропонує багато завдань, що спонукають учнів до самостійного дослідження: експерименти, спостереження, збір інформації з різних джерел.

 Проведіть змагання між групами на краще пояснення схематичного малюнка.

 Розгляньте уявну ситуацію: що сталося б на Землі, якби не було Місяця.

Вигляд на небі нашого космічного супутника постійно змінюється. То ми бачимо Місяць уповні, то — половину, а то — тонкий серп. Це залежить від того, де саме перебуває Місяць відносно Землі й Сонця і як він освітлюється Сонцем. Послідовні зміни вигляду Місяця, що повторюються кожні 29 діб, називаються *фазами*. Тепер зрозуміло, чому земляни поділяють рік на певні періоди — *місяці*. Не випадково в українській мові, як і в багатьох інших, слово «*місяць*» — багатозначне. Воно означає і проміжок часу, і назву супутника Землі.

 Порівняй і склади розповідь. Чому Земля є єдиною планетою в Сонячній системі, на якій існує життя? Чому на Місяці немає життя? **Порівняй** Землю і Місяць за розмірами й іншими ознаками. Чому вигляд Місяця на небі постійно змінюється?

- Наявні відкриті запитання, які не мають однозначної відповіді, що стимулює критичне мислення та пошук нестандартних рішень.

Розгляньте уявну ситуацію: вісь Землі розташовується вертикально до площини орбіти.
Спрогнозуйте, як це вплинуло б на природу нашої планети й ваше життя.

Отже, завдяки руху Землі навколо Сонця й нахилу земної осі на нашій планеті відбуваються сезонні зміни у природі. Пори року в Південній і Північній півкулях настають у різні календарні терміни. Коли в Північній півкулі починається зима, то в Південній — літо. А коли в Північній півкулі весна, то в Південній — осінь.

60

- Завдання часто пов'язані з реальним життям, що робить навчальний процес більш цікавим і значущим для учнів.

17 ЯКИМИ БУВАЮТЬ ЗОРІ?

- Пригадай, чим зорі відрізняються від планет. Що тобі відомо про зорю Сонце — центральне тіло нашої Сонячної системи?

50

Б. Різноманітність завдань для творчого мислення:

- Підручник містить багато творчих проектів, які дозволяють учням виявити свою уяву та оригінальність.

Обговоріть й інсценізуйте в класі такі ситуації.

1. Ти з другом знайшов/знайшла на вулиці пакет із чужими речами.
2. Ти відчув/відчула запах або свист газу поблизу місця його витоку.
3. Ти став/стала у школі свідком крадіжки.

- Пропонуються завдання на створення власних моделей, малюнків, текстів, що сприяє розвитку творчого самовираження.

Пофантазуйте та придумайте інсценівку про те, що спільного між астероїдом, астрономом і айстрами — осінніми квітами.

- Є завдання, які вимагають від учнів нестандартного мислення та пошуку незвичайних рішень.

В. Різні форми роботи:

- Підручник передбачає різноманітні форми роботи.

Індивідуальні, парні, групові. Це сприяє розвитку комунікативних навичок, вмінню співпрацювати та враховувати думку інших.

2. Особливості підручника, що сприяють розвитку творчості

А. Інтеграція знань.

Підручник поєднує знання з різних предметних галузей, що сприяє розвитку системного мислення та творчого підходу до вирішення проблем.

Б. Використання різних типів завдань.

Крім традиційних запитань і вправ, підручник пропонує завдання на аналіз, синтез, оцінку, що стимулює розвиток вищих рівнів пізнавальної діяльності.

В. Оригінальні ілюстрації та дизайн.

Яскраве оформлення підручника, цікаві ілюстрації та схеми сприяють залученню уваги учнів і стимулюють їхню допитливість.

Г. Актуальність тематики.

Теми, що розглядаються в підручнику, відповідають сучасним реаліям і актуальні для учнів.

Висновки

Підручник «Я досліджую світ» за редакцією Грущинської І. В. є ефективним засобом для розвитку творчої активності учнів. Він пропонує широкий спектр завдань, які стимулюють уяву, критичне мислення, креативність і сприяють формуванню в учнів ключових компетентностей.

Рекомендації

1. Індивідуалізація навчання. Вчителю слід враховувати індивідуальні особливості кожного учня і пропонувати додаткові завдання для більш талановитих дітей.

2. Співпраця з батьками. Спільна робота вчителя, учнів та батьків над проектами, запропонованими в підручнику, сприятиме підвищенню мотивації учнів і розвитку їхніх творчих здібностей.

3. Використання додаткових ресурсів. Для поглиблення знань і розвитку творчої активності учнів можна використовувати додаткові матеріали, такі як енциклопедії, науково-популярні книги, інтернет-ресурси.

Загалом, підручник «Я досліджую світ» за редакцією Грущинської І. В. є цінним інструментом для розвитку творчого потенціалу молодших школярів і може бути успішно використаний вчителями для організації цікавого та ефективного навчального процесу

Підручник «Я досліджую світ» для 4 класу, авторами якого є Бібік Н. М. та Бондарчук Г. П., є одним з популярних посібників для вивчення інтегрованого курсу в початковій школі. Даний аналіз зосереджений на тому, як саме цей підручник сприяє розвитку творчих здібностей учнів.

1. Структура підручника та розвиток творчої активності.

А. Інтерактивність та самостійне дослідження.

- Підручник насичений різноманітними завданнями, що спонукають учнів до активної пізнавальної діяльності: експерименти, спостереження, проектна діяльність.

- Наявні відкриті запитання, які стимулюють розвиток творчої активності

ПА ГЛОБУСІ ТА КАРТИ

1. Що таке глобус? 2. Які полюси має Земля? 3. Яку півкулю Землі називають Північною, а яку — Південною? 4. Що називають екватором? 5. Що ти можеш розповісти про поверхню Землі, розглядаючи глобус? карту?

- Завдання часто пов'язані з реальним життям, що робить навчальний процес більш цікавим і значущим для учнів.

Б. Різноманітність завдань для творчого мислення.

- Підручник пропонує широкий спектр творчих завдань: створення власних моделей, малюнків, текстів, розробка проектів.

 Чому час відкриття і закриття квітів у різних місцевостях буде дещо відрізнятися? Від чого це залежить? Чи впливає на роботу квіткового годинника зміна пір року, зміна дня і ночі, температура повітря, опади, хмарність, вітер?

- Завдання спрямовані на розвиток уяви, фантазії, оригінальності мислення.
- Є завдання, які вимагають від учнів нестандартного підходу до вирішення проблем.

В. Різні форми роботи.

- Підручник передбачає різноманітні форми роботи: індивідуальні, парні, групові. Це сприяє розвитку комунікативних навичок, вмінню співпрацювати та враховувати думку інших.

 Попрацюйте в парах, прочитайте одне одному листа, розшифруйте умовні знаки.

«Дорогі друзі! Недалеко від нашого росте . На екскурсію до лісу спочатку ми йшли . Ліворуч розкинулися , а праворуч — . Потім ми ступили на широку яка пролягала через . У лісі ми рухалися вузькою і дійшли до . Під час подорожі ми вивчали рослини   . Спостерігали за тваринами, які нам зустрічалися по дорозі. У обгородили мурашник, а на березі посадили кущики верболозу, щоб не руйнувався берег».

2. Особливості підручника, що сприяють розвитку творчої активності

А. Інтеграція знань.

Підручник поєднує знання з різних предметних галузей, що сприяє розвитку системного мислення та творчого підходу до вирішення проблем.

Б. Використання різних типів завдань.

Крім традиційних запитань і вправ, підручник пропонує завдання на аналіз, синтез, оцінку, що стимулює розвиток вищих рівнів пізнавальної діяльності.

В. Оригінальні ілюстрації та дизайн.

Яскраве оформлення підручника, цікаві ілюстрації та схеми сприяють залученню уваги учнів і стимулюють їхню допитливість.

Г. Актуальність тематики.

Теми, що розглядаються в підручнику, відповідають сучасним реаліям і актуальні для учнів.

Висновки

Підручник «Я досліджую світ» (Бібік, Бондарчук) є ефективним засобом для розвитку творчої активності учнів. Він пропонує широкий спектр завдань, які стимулюють уяву, критичне мислення, креативність і сприяють формуванню в учнів ключових компетентностей.

2.3 Визначення рівня розвитку творчої активності учнів на уроках «Я досліджую світ» у 4 класі

У дослідженні, яке проводиться в Степанівській загальноосвітній школі № 17 Херсонської міської ради серед учнів 4 класу, експеримент поділений на дві основні частини, спрямовані на вивчення та підвищення рівня творчої активності школярів.

Перша частина експерименту полягає у початковій оцінці рівня розвитку творчої активності учнів. Для цього були обрані два класи — 4-А та 4-Б, у кожному з яких навчається по 20 дітей. На цьому етапі використовуються спеціальні методики для виявлення базових здібностей учнів до творчої активності, їхньої здатності генерувати нові ідеї, вирішувати нестандартні завдання та креативно підходити до навчальних ситуацій. Ці дані є відправною точкою для подальшого дослідження.

Для оцінки використовуються такі методи, як тестування, спостереження та анкетування. Учням пропонуються завдання, які вимагають не лише стандартних відповідей, а й творчого підходу — наприклад, розв'язання нестандартних проблем, малювання, створення історій або вирішення логічних задач з кількома можливими відповідями. Результати цієї частини дослідження допоможуть встановити початковий рівень творчого потенціалу дітей, виявити їхні сильні сторони та прогалини у розвитку креативного мислення.

Отримані дані стануть основою для другої частини експерименту, в якій буде проведена робота з підвищення рівня творчої активності учнів, застосовуючи різноманітні педагогічні технології та методики, спрямовані на розвиток творчих здібностей школярів.

Для визначення рівня розвитку творчої активності використовувалися кілька методів:

1. *Творчі завдання:* Учням пропонувалися завдання на креативність і фантазію, такі як написання короткої історії на незвичайну тему (наприклад, «Що б сталося, якби я міг розмовляти з тваринами») або малювання вигаданого місця. Це дозволяло вчителю спостерігати за рівнем уяви учнів, їхньою здатністю генерувати оригінальні ідеї та приймати нестандартні рішення.

2. *Анкетування учнів:* Було проведено опитування, де учні відповідали на запитання, що стосувалися їхньої мотивації до творчості, інтересу до творчих завдань і самовпевненості у вирішенні нестандартних задач. Це допомогло оцінити ставлення учнів до креативної діяльності (ДОДАТОК Д)

3. *Спостереження:* Вчителі спостерігали за тим, як учні працювали в команді, брали участь у творчих дискусіях і вирішували проблемні завдання. Зокрема, оцінювалася їхня здатність активно висловлювати свої ідеї та пропонувати нові підходи до виконання завдань.

Результати дослідження

Після проведення експерименту було отримано результати, які показали досить низький рівень сформованості творчої активності в обох класах. Результати були подібними в кожній групі і це зображено на діаграмах 2.1 та 2.2.

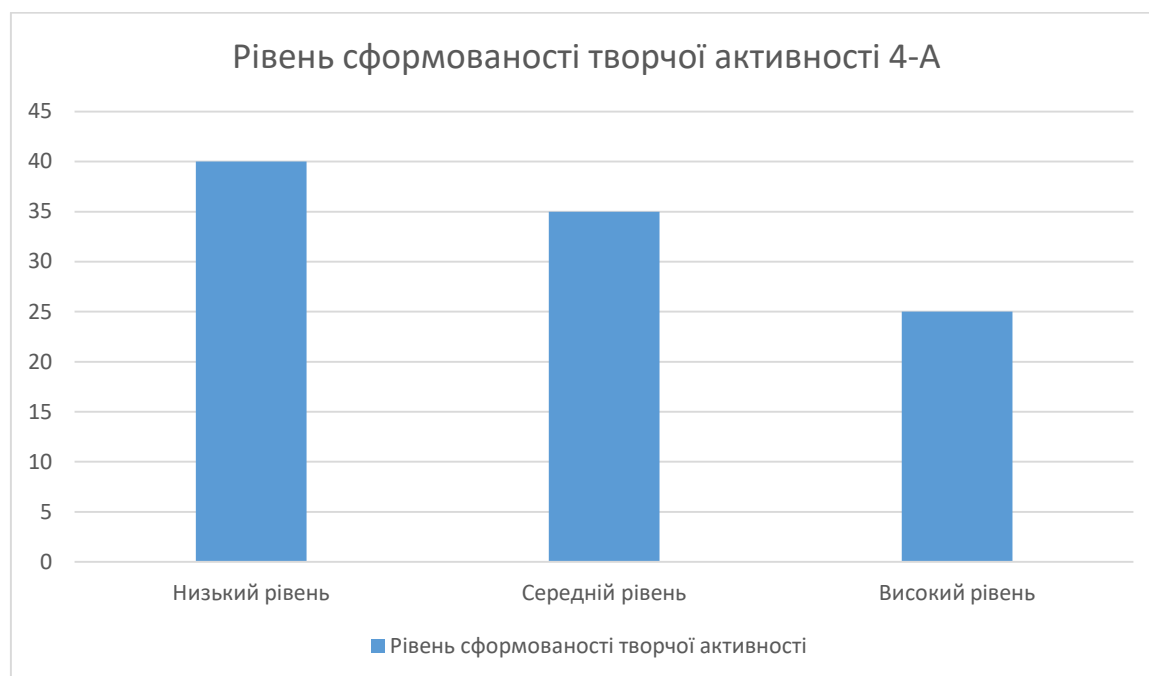

Рис. 2.1 – Рівень сформованості творчої активності у учнів 4-А класу (ЕГ) перед початком дослідження.

4-А клас (експериментальна група)

Низький рівень творчої активності: 40% (8 учнів)

Середній рівень творчої активності: 35% (7 учнів)

Високий рівень творчої активності: 25% (5 учнів)

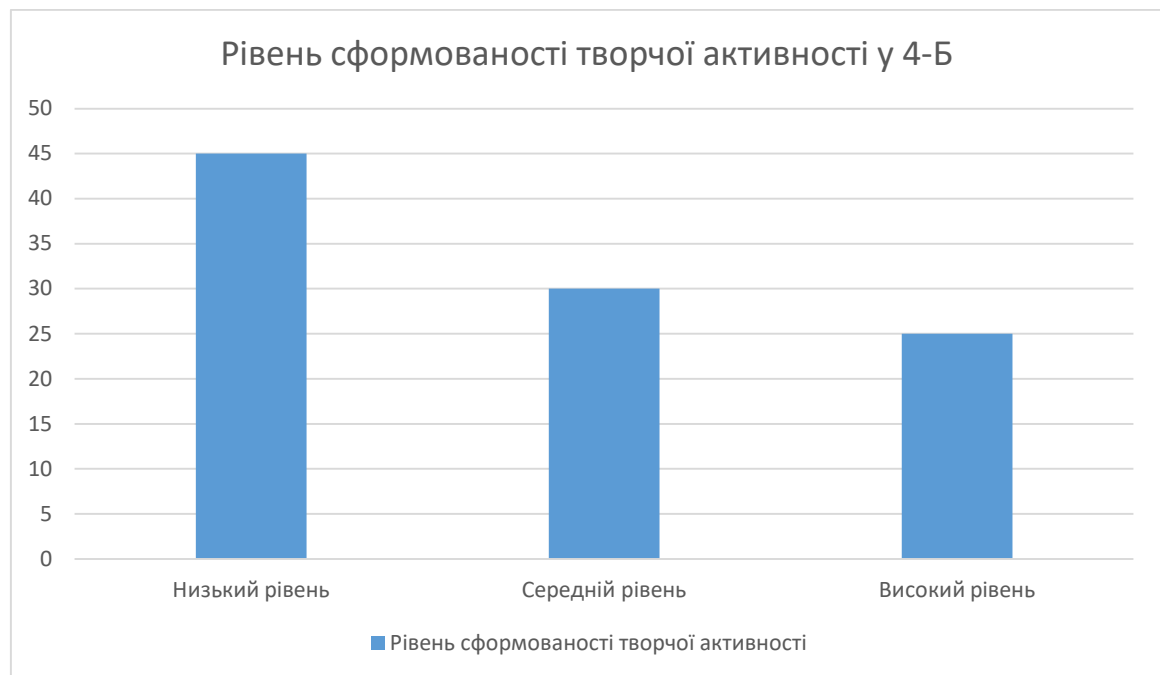

Рис. 2.2 – Рівень сформованості творчої активності у учнів 4-Б класу (ЕК) перед початком дослідження.

4-Б клас (контрольна група)

Низький рівень творчої активності: 45% (9 учнів)

Середній рівень творчої активності: 30% (6 учнів)

Високий рівень творчої активності: 25% (5 учнів)

Аналіз результатів

Як видно з результатів, більшість учнів обох класів мають низький рівень сформованості творчої активності. Близько 40-45% дітей не проявляють достатнього рівня творчої ініціативи та оригінальності під час виконання завдань.

Їм було важко запропонувати нестандартні рішення або ідеї, вони більше поклалися на стандартні підходи. Лише один учень в кожному класі показав високий рівень творчої активності, демонструючи здатність до оригінальних ідей та глибокого мислення. Решта учнів (30-35%) показали середній рівень, деякі з них мали потенціал до розвитку творчості, але потребували додаткової мотивації та підтримки. Високий рівень розвитку творчої активності продемонстрували в обох класах едентичні показники на рівні 25 %.

Ці результати підкреслюють необхідність впровадження спеціальних завдань та підходів для розвитку творчої активності у школярів, що й буде зроблено в наступному етапі експерименту для класу 4-А.

2.4 Впровадження дослідно-експериментальної програми на розвиток творчої активності учнів в процесі вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ»

Друга частина експерименту спрямована на практичне впровадження авторських завдань, розроблених для активізації творчої діяльності учнів 4-А класу. Експериментальна група складається з учнів, які будуть навчатися за спеціально розробленою програмою під час уроків інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Дослідно-експериментальна програма має на меті стимулювати творче мислення, розвивати творчу активність та інтелектуальну ініціативу учнів, даючи їм можливість експериментувати з новими знаннями та знаходити власні рішення у навчальному процесі.

Інтегрований курс «Я досліджую світ» є особливою платформою для розвитку творчої активності, оскільки поєднує в собі різні освітні компоненти, що дозволяє учням вільно досліджувати світ через призму природничих, суспільних та інших наук. У процесі впровадження нових завдань важливу роль відіграє створення навчального середовища, яке мотивує до самостійного мислення і творчого підходу. Учнім буде надано можливість працювати

індивідуально та в групах, шукати нові шляхи вирішення завдань, використовувати різні форми діяльності, що сприяє формуванню ключових компетенцій.

Унікальність цього етапу експерименту полягає в тому, що завдання розроблені спеціально для цього класу з урахуванням особливостей віку, інтересів та вже набутих знань дітей. Передбачається, що ці вправи не тільки підвищать рівень розвитку творчої активності, але й допоможуть учням глибше осягнути навчальний матеріал, залучаючи їх до активного навчання через гру, практичні завдання та спільні проєкти. Важливим аспектом цього підходу є створення середовища, де учні можуть відчувати себе комфортно, експериментувати та отримувати задоволення від процесу навчання.

Перелік створених завдання для підвищення творчої активності на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» для 4-А класу:

Завдання 1: «Моя планета фантазій» (ДОДАТОК А)

Опис: Учні мають створити власну вигадану планету. Кожен учень отримує картку із загальною схемою планети, яка містить кілька важливих деталей, таких як атмосфера, види живих організмів, клімат тощо. Дітям пропонується вигадати назву для своєї планети, описати її мешканців, природні ресурси, особливі явища та життя на планеті. Вони повинні використовувати свою фантазію та створювати цікаві й оригінальні описи. Для цієї гри їм надаються картки з тваринами, кліматом тощо.

Інтерактивна частина: Після завершення учні презентують свої планети у вигляді малюнків або моделей і описують їх перед класом. Інші учні можуть ставити запитання та висловлювати свої враження.

Завдання 2: «Екологічна місія: врятуй ліс» (ДОДАТОК Б) (до теми: «Вихід є! Що робити, якщо заблукаєш у лісі?»)

Опис: Учні поділяються на групи і отримують завдання вирішити екологічну проблему, пов'язану зі збереженням лісу. Кожна група отримує опис

певної проблемної ситуації та отримує картку (вирубка дерев, забруднення водойм тощо) та повинна запропонувати рішення. Вони розробляють план дій: які заходи можуть бути прийняті для захисту природи, як це вплине на майбутнє планети.

Інтерактивна частина: Після обговорення в групах, учні презентують свої рішення класу, використовуючи плакати, діаграми або малюнки. Вчитель може додатково обговорити реальні приклади збереження лісів та екосистем.

Завдання 3: «Творчий організатор: мій день» (до теми: «Український геній»)

(ДОДАТОК В)

Опис: Учням пропонується створити особистий організатор на один день. Вони мають подумати, які завдання і події можуть трапитися протягом дня, як організувати свій час так, щоб залишити місце для навчання, відпочинку та творчих занять. Учні самостійно вирішують, які види діяльності для них є пріоритетними, і як це впливає на їхній розвиток.

Інтерактивна частина: Після завершення кожен учень презентує свій організатор, пояснюючи, чому вибрав саме ці завдання та як планує їх виконувати. Вчитель може обговорити з дітьми важливість планування та організації часу.

Завдання 4: «Інтерактивна карта моєї родини» (до теми: «Наші думки та вчинки. Як ми дорослішаємо?»)

(ДОДАТОК В)

Опис: Учні отримують завдання створити інтерактивну карту своєї родини. Вони повинні виготовити картку кожного члена родини (малюнок або фотографію), а також подумати про зв'язки між ними. Наприклад, які захоплення або інтереси є у їхніх батьків, що вони роблять разом з рідними, які традиції є в родині. Можна додати цікаві факти, історії або події з життя родини.

Інтерактивна частина: Учні представляють свої карти в класі, розповідаючи про кожного члена сім'ї. Обговорення в класі допомагає розвинути навички спілкування та повагу до сімейних цінностей.

Завдання 5: «Створи карту скарбів» (до теми: «Як орієнтуватися на місцевості?»)

Опис: Учні створюють карту класу або шкільного подвір'я, на якій позначають умовні «скарби» (наприклад, цікаві предмети або місця). Карта має бути детальною, з використанням символів та орієнтирів.

Інтерактивна частина:

1 етап. Учні обговорюють, що саме може бути «скарбом» у школі.

2 етап. Створення команд для розробки карти. Кожен учень обирає собі роль (наприклад, художник, планувальник).

3 етап. Обмін картами між командами і пошук «скарбів» за підказками іншої команди.

Завдання 6. «Експериментальна лабораторія» (до теми: «Пригода перша У кабінеті вченого. Чи можуть винаходи бути небезпечними?»)

Опис: Учні виконують прості експерименти з природними матеріалами, які вчитель приніс (вода, повітря, глина, піщинки тощо). Вони спостерігають, які зміни відбуваються при різних умовах.

Інтерактивна частина:

1 етап. Обговорення можливих експериментів, підготовка матеріалів.

2 етап. Поділ на групи, кожна з яких виконує певний експеримент та фіксує результати.

3 етап. Презентація та обговорення результатів, де учні діляться своїми відкриттями з іншими групами.

Завдання 7. «Мандрівка в часі» (до теми: «Підсумковий урок з теми «Подорожуємо і відкриваємо світ». Перевір себе»)

Опис: Кожна група учнів обирає період часу та створює історію про те, як би виглядав їхній клас чи школа тоді. Можна використовувати малюнки, сценки, короткі описи.

Інтерактивна частина:

1 етап. Обговорення, які періоди учням найбільш цікаві.

2 етап. Розподіл ролей у команді: хтось розповідає, хтось малює, хтось придумує одяг чи предмети того часу.

3 етап. Презентація історій і обговорення, як змінилося життя у класі і школі з плином часу.

Завдання 8. «Розфарбуй природу» (до теми: «Правила пожежної безпеки в природі. Як поводитися під час пожежі?»)

Опис: Учні знаходять природні об'єкти (наприклад, листя, камінчики) та досліджують їхню форму, колір, текстуру, а потім створюють малюнки чи аплікації на тему природи.

Інтерактивна частина:

1 етап. Прогулянка або збирання природних об'єктів навколо школи.

2 етап. Кожен учень презентує обраний об'єкт та описує його.

3 етап. Учні створюють колективний малюнок чи колаж з використанням зібраних об'єктів і діляться своїм досвідом.

Завдання 9. Міні-вистава «Дослідники» (до теми: «Без винаходів жити неможливо. Які відкриття змінили світ?»)

Опис: Клас поділяється на групи, які повинні представити певний природний процес або явище (наприклад, круговорот води, ріст рослин) у вигляді невеликої вистави.

Інтерактивна частина:

1 етап: Вибір теми кожною групою, обговорення явища.

2 етап: Розподіл ролей (хто буде водою, хто сонцем, хто рослиною тощо) та підготовка вистави.

3 етап: Виступ перед класом та обговорення, що учні нового дізналися про обране явище.

Завдання 10. «Моя планета в майбутньому» (до теми: «Машина часу поряд з нами. Що будемо вивчати протягом місяця?»)

Опис: Учні уявляють, як виглядатиме планета через 100 років. Вони мають придумати історію про світ майбутнього та намалювати його.

Інтерактивна частина:

1 етап. Колективне обговорення можливих змін на планеті (клімат, міста, природа).

2 етап. Поділ на групи для створення малюнків, кожен учень відповідає за свою частину зображення (місто, океан, ліс тощо).

3 етап. Презентація кожної команди, де учні показують свої малюнки та пояснюють, як вони уявляють майбутнє планети.

Таким чином, друга частина експерименту служить основним інструментом для визначення, наскільки ефективним може бути впровадження цих авторських завдань у навчальний процес, і чи дійсно вони сприятимуть покращенню творчої активності учнів.

2.5. Аналіз результатів дослідно-експериментального дослідження

Друга частина дослідження зосереджена на практичному впровадженні розроблених завдань, які мають на меті активізацію творчої діяльності учнів 4-А класу, що виступає в ролі експериментальної групи (ЕГ). Важливість творчої активності у навчальному процесі важко переоцінити, оскільки вона сприяє розвитку критичного мислення, креативності та ініціативи учнів. У рамках цієї частини експерименту були створені спеціальні завдання, які стимулюють учнів до активного мислення і пошуку нестандартних рішень.

Впровадження авторських завдань було здійснено на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ», що дало можливість інтегрувати навчальний матеріал

з різних предметів і залучити учнів до активного пізнання навколишнього світу. У процесі виконання завдань учні мали змогу працювати в групах, обмінюватися думками, що сприяло розвитку їх комунікативних навичок і вміння працювати в команді. Таким чином, завдання стали не лише навчальними, а й соціальними, адже допомагали дітям взаємодіяти одне з одним.

Оцінка початкового рівня творчої активності учнів 4-А класу, проведена на першому етапі експерименту, показала необхідність розробки інноваційних підходів до навчання. Було виявлено, що більшість учнів не демонструють достатньо високого рівня креативності, тому введення нових завдань було вкрай необхідним. Другий етап експерименту передбачає оцінку змін у творчій активності учнів після виконання цих завдань, що дозволить не лише виявити їх вплив, а й спрогнозувати можливості подальшого розвитку.

Крім того, порівняння результатів експериментальної групи з контрольної групою надасть змогу оцінити ефективність нових підходів до навчання. Таке порівняння сприятиме розумінню того, як творчі завдання можуть впливати на навчальний процес, а також визначити, наскільки важливо впроваджувати інноваційні методики для підвищення рівня активності та зацікавленості учнів у навчанні. Таким чином, результати дослідження стануть важливим внеском у розвиток сучасної освітньої практики.

Друга частина експерименту: Впровадження авторських завдань та підвищення творчої активності учнів

Після оцінки початкового рівня розвитку творчої активності у учнів 4-А (експериментальної групи, ЕГ) та 4-Б (контрольної групи, КГ) класів, розпочався другий етап експерименту. У цьому етапі для учнів 4-А класу було впроваджено спеціальні завдання, розроблені для стимулювання креативності та підвищення творчої активності на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Методи впливу на експериментальну групу

Протягом другого етапу учні експериментальної групи (4-А клас) виконували завдання дослідно-експериментальної програми, спрямовані на розвиток творчої активності. Ці завдання включали:

1. Творчу діяльність.
2. Групову роботу та проблемне навчання.
3. Організаційну діяльність та самоаналіз.
4. Комунікативна діяльність та творчість.

Контрольна група (4-Б клас) продовжувала навчатися за звичайною програмою без змін у завданнях, що дозволило побачити різницю між підходами.

Результати другої частини експерименту

Після впровадження авторських завдань для учнів 4-А класу були проведені повторні спостереження та анкетування для оцінки змін у рівні розвитку творчої активності. Порівняння результатів між експериментальною та контрольними групами вказало на значне підвищення творчого рівня в ЕГ і зображено на рис. 2.3. та 2.4.

Рис. 2.3 – Рівень сформованості творчої активності в учнів 4-А класу після проведеного дослідження.

Результати для 4-А класу (експериментальна група)

Низький рівень творчої активності: 15% (4 учні)

Середній рівень творчої активності: 50% (11 учнів)

Високий рівень творчої активності: 35% (7 учнів)

Рис. 2.4 – Рівень сформованості творчої активності в учнів 4-Б класу після проведеного дослідження.

Результати для 4-Б класу (контрольна група)

Низький рівень творчої активності: 45% (9 учнів)

Середній рівень творчої активності: 35% (7 учнів)

Високий рівень творчої активності: 20% (4 учнів)

Порівняння результатів та аналіз

Рівень творчої активності (низький, середній, високий):

- у ЕГ було досягнуто значного зниження кількості учнів з низьким рівнем творчої активності: з 40% до 15%.

- контрольна група показала стабільні показники, без значних змін: 45% учнів залишилися на низькому рівні.

- у КГ кількість учнів із середнім рівнем залишилась незмінним, коли у ЕГ кількість учнів зросла з 35 % до 50%.

- кількість учнів із високим рівнем у ЕГ значно зросла (з 25% до 35%), тоді як у КГ цей показник майже не змінився (5%).

Мотивація та інтерес до завдань:

Учні експериментальної групи показали значно вищий рівень зацікавленості у навчальному процесі. У ході спостережень було зафіксовано, що вони більше брали ініціативу під час творчих дискусій, охоче бралися за складні завдання та проявляли більше ентузіазму під час роботи в групах.

У контрольній групі мотивація залишилася на тому ж рівні, що й до початку експерименту, учні часто уникали складних завдань і використовували шаблонні підходи.

Результати другого етапу експерименту показали, що впровадження спеціально розроблених творчих завдань суттєво підвищує рівень творчої активності учнів. Експериментальна група показала значно кращі результати порівняно з контрольної, де навчальний процес не змінювався. Ці результати підтверджують важливість використання інтегрованих завдань для розвитку креативності та активної участі учнів у навчанні.

Висновки до 2 розділу

У сучасній освіті розвиток творчої активності учнів є ключовим для їхнього інтелектуального та особистісного зростання. Творчість сприяє не лише розвитку мислення і уяви, але й формуванню навичок самостійного прийняття рішень та ініціативи. Інтегроване навчання, зокрема курс «Я досліджую світ», дозволяє учням бачити взаємозв'язки між різними знаннями і застосовувати їх на практиці, що підвищує актуальність творчого підходу.

Курс «Я досліджую світ» орієнтований на формування здатності учнів самостійно досліджувати явища, експериментувати з новими ідеями та працювати в команді. Використання інтерактивних методів навчання, таких як проєктне навчання та дослідницькі завдання, сприяє активній участі учнів і розвитку їхнього творчого потенціалу.

Застосування інтеграційних підходів в освіті, зокрема через цей курс, забезпечує ефективніше засвоєння знань та розвитку критичного мислення. Дослідницькі методи, екскурсії та практичні проєкти формують особистісне ставлення учнів до навколишнього світу, а також сприяють розвитку медіаграмотності і творчих навичок, що є важливим для адаптації до швидких змін сучасного життя.

Ознайомившись із підручниками та програмами «Я досліджую світ», було проведено ретельний аналіз навчального матеріалу, який стосується змістової лінії для 1-2 класів. Ці підручники є першою сходинкою до формування базових знань про навколишній світ у наймолодших школярів. Вони інтегрують різні освітні галузі, допомагаючи дітям усвідомлювати зв'язки між природою, суспільством, власним здоров'ям і безпекою. Особливістю підручників для цього віку є використання ігрових форм навчання, які сприяють формуванню допитливості та інтересу до пізнання. Дослідницькі завдання та інтерактивні

елементи допомагають учням активно брати участь у навчальному процесі, розвиваючи їхню спостережливість і аналітичні здібності.

Проведений аналіз підручників також виявив, що матеріали відповідають Державному стандарту початкової освіти, а також зручні для розуміння й опанування учнями 1-2 класів. Підручники включають багато завдань на розвиток критичного мислення, дослідницьких навичок, що створює сприятливі умови для засвоєння знань про природу і навколишній світ. Важливою особливістю є поступове ускладнення завдань та тем, що сприяє плавному переходу від простих спостережень до більш складних форм навчальної діяльності.

Аналіз підручників та програм «Я досліджую світ» для 3-4 класів виявив інші особливості, які орієнтовані на поглиблення і систематизацію знань учнів. У старших класах початкової школи підручники більше спрямовані на формування наукового мислення, залучення учнів до участі в дослідженнях, експериментах та вирішенні практичних завдань. Вони містять більш складні теми, які допомагають учням зрозуміти зв'язки між людиною, природою і суспільством. Велику роль відіграють завдання, що передбачають співпрацю між учнями, розвиток комунікативних навичок та вміння працювати в команді.

Таким чином, підручники та програма для 4 класів не лише доповнюють і розширюють знання, отримані раніше, але й поступово підводять учнів до більш самостійного мислення і практичного застосування знань у реальних ситуаціях. Вони стимулюють розвиток самостійності та відповідальності, підштовхуючи дітей до активної участі у дослідницькій діяльності, формуючи їхнє розуміння світу як цілісної системи.

Дослідження, проведене в Степанівській загальноосвітній школі № 17, показало важливість вивчення та підвищення рівня творчої активності учнів 4 класу. У першій частині експерименту була здійснена початкова оцінка творчої активності учнів 4-А та 4-Б класів, яка виявила низький рівень сформованості цих

здібностей. Дослідження показало, що близько 60-65% учнів не виявляли достатньої ініціативи, креативності та здатності до нестандартного мислення. Це свідчить про необхідність впровадження нових підходів у навчання, які сприятимуть розвитку креативного мислення.

Друга частина експерименту була спрямована на практичне впровадження авторських завдань, розроблених для активізації творчої діяльності учнів 4-А класу. Завдання охоплювали різноманітні аспекти, такі як творче мислення, групова робота, проблемне навчання, організаційні навички та комунікацію. Це дозволило створити навчальне середовище, де учні могли активно взаємодіяти, експериментувати та шукати нові рішення. Запроваджені завдання не лише підвищували рівень розвитку творчої активності, а й сприяли глибшому осягненню навчального матеріалу.

Порівняння результатів експериментальної та контрольної груп показало значне підвищення рівня творчої активності учнів 4-А класу після впровадження нових завдань. Кількість учнів з низьким рівнем активності зменшилася з 40% до 15%, тоді як кількість учнів з високим рівнем зросла до 35%. Це свідчить про позитивний вплив авторських завдань на розвиток креативності та ініціативи учнів. Результати контрольної групи залишилися стабільними, що підтверджує ефективність нових підходів у навчанні.

Аналіз отриманих даних підкреслює важливість творчої активності в навчальному процесі, адже вона сприяє розвитку критичного мислення, креативності та ініціативи. Запроваджені завдання стали не лише навчальними, а й соціальними, адже допомагали дітям взаємодіяти, обмінюватися думками та розвивати комунікативні навички. Унікальність цього дослідження полягає в тому, що воно акцентує увагу на інтеграції різних освітніх компонентів, що робить навчання більш ефективним та цікавим.

Отже, результати дослідження стали важливим внеском у розвиток сучасної освітньої практики, підкреслюючи необхідність впровадження

інноваційних методик для підвищення рівня активності та зацікавленості учнів у навчанні. Це відкриває нові можливості для подальшого розвитку творчої активності учнів, що, безсумнівно, позитивно вплине на їхнє навчання та підготовку до майбутнього.

ВИСНОВКИ

Розвиток творчої активності учнів є пріоритетним завданням сучасної освітньої системи. Основна мета початкової освіти полягає в гармонійному розвитку дитини з урахуванням її індивідуальних особливостей, стимулюючи розвиток незалежного мислення, креативності та цікавості до світу. Це вимагає від педагогів впровадження нових підходів і використання інноваційних технологій, які спонукають учнів до творчої діяльності. Найсприятливіший період для формування цих навичок припадає на молодший шкільний вік, коли педагогічна підтримка активного розвитку учнів стає особливо важливою.

Активізація творчої активності молодших школярів забезпечує їх всебічний розвиток і допомагає формувати основи особистості, мислення та комунікативних навичок. Сприяючи цьому процесу, педагоги повинні створювати відповідні умови, використовуючи сучасні освітні технології, які відповідають потребам і особливостям кожного учня. Це дозволяє дітям розвивати здатність до нестандартного мислення і знаходити власний підхід до вирішення завдань.

Ефективний розвиток творчої активності вимагає особистісно орієнтованого підходу у взаємодії між учителем і учнем. Враховуючи індивідуальні особливості кожної дитини, педагог може стимулювати інтерес до навчання, а також створювати умови для розкриття творчого потенціалу. Вчитель стає не тільки джерелом знань, а й наставником, який допомагає учневі розвивати творчі здібності та самостійність.

Розвиток творчої активності має бути інтегрованим у всі аспекти навчального процесу. Це включає залучення учнів до різних видів творчої діяльності, участь у конкурсах та проєктах, розвиток мовленнєвих і когнітивних навичок. Такий підхід сприяє всебічному розвитку дитини і формує навички, які будуть корисними для подальшого життя.

Ознайомившись із підручниками та програмами «Я досліджую світ», було проведено ретельний аналіз навчального матеріалу, який стосується змістової лінії для 1-2 класів. Ці підручники є першою сходинкою до формування базових знань про навколишній світ у наймолодших школярів. Вони інтегрують різні освітні галузі, допомагаючи дітям усвідомлювати зв'язки між природою, суспільством, власним здоров'ям і безпекою. Особливістю підручників для цього віку є використання ігрових форм навчання, які сприяють формуванню допитливості та інтересу до пізнання. Дослідницькі завдання та інтерактивні елементи допомагають учням активно брати участь у навчальному процесі, розвиваючи їхню спостережливість і аналітичні здібності.

У сучасній освіті важливо акцентувати на розвитку творчої активності учнів, оскільки це сприяє їх інтелектуальному та особистісному росту. Творчість допомагає не лише розвивати мислення і уяву, але й формувати навички самостійного прийняття рішень та ініціативності. Інтегроване навчання, зокрема курс «Я досліджую світ», дає змогу учням виявляти зв'язки між різними галузями знань і застосовувати їх на практиці, що підвищує важливість творчого підходу.

Курс «Я досліджую світ» зосереджений на тому, щоб учні вчилися самостійно досліджувати явища, експериментувати з новими ідеями та працювати в команді. Інтерактивні методи, такі як проєктне навчання і дослідницькі завдання, стимулюють активну участь учнів і сприяють розвитку їхнього творчого потенціалу.

Інтеграція знань у навчальному процесі, зокрема через цей курс, сприяє глибшому засвоєнню матеріалу і розвитку творчої активності. Дослідницькі методи, екскурсії та практичні проєкти допомагають формувати особистісне ставлення учнів до навколишнього світу та сприяють розвитку медіаграмотності і творчих навичок, що є необхідним для адаптації до швидких змін сучасного життя.

Проведений аналіз підручників та програм також виявив, що матеріали відповідають Державному стандарту початкової освіти, а також зручні для розуміння й опанування учнями 1-2 класів. Підручники включають багато завдань на розвиток творчої активності, дослідницьких навичок, що створює сприятливі умови для засвоєння знань про природу і навколишній світ. Важливою особливістю є поступове ускладнення завдань та тем, що сприяє плавному переходу від простих спостережень до більш складних форм навчальної діяльності.

Аналіз підручників та програм «Я досліджую світ» для 4 класів виявив інші особливості, які орієнтовані на поглиблення і систематизацію знань учнів. У старших класах початкової школи підручники більше спрямовані на формування наукового мислення, залучення учнів до участі в дослідженнях, експериментах та вирішенні практичних завдань. Вони містять більш складні теми, які допомагають учням зрозуміти зв'язки між людиною, природою і суспільством. Велику роль відіграють завдання, що передбачають співпрацю між учнями, розвиток комунікативних навичок та вміння працювати в команді.

Таким чином, підручники та програма для 4 класів не лише доповнюють і розширюють знання, отримані раніше, але й поступово підводять учнів до більш самостійного мислення і практичного застосування знань у реальних ситуаціях. Вони стимулюють розвиток самостійності та відповідальності, підштовхуючи дітей до активної участі у дослідницькій діяльності, формуючи їхнє розуміння світу як цілісної системи.

Дослідження в Степанівській загальноосвітній школі № 17 виявило важливість підвищення рівня творчої активності учнів 4 класу. Початкова оцінка творчих здібностей учнів 4-А та 4-Б класів показала, що 60-65% із них не проявляли ініціативи, креативності та нестандартного мислення. Це свідчить про потребу впровадження нових підходів у навчанні для розвитку креативного мислення.

У другій частині експерименту були впроваджені авторські завдання, що активізували творчу діяльність учнів 4-А класу, включаючи аспекти групової роботи, проблемного навчання та комунікації. Це створило навчальне середовище, в якому учні активно взаємодіяли, експериментували та шукали нові рішення. Порівняння результатів експериментальної та контрольної групи показало, що рівень творчої активності учнів 4-А класу суттєво підвищився.

Аналіз даних підкреслює важливість творчої активності у навчальному процесі, адже вона розвиває критичне мислення та ініціативу. Запроваджені завдання сприяли не лише освітньому, а й соціальному розвитку, допомагаючи учням взаємодіяти та розвивати комунікативні навички. Результати дослідження акцентують на необхідності інноваційних методик для підвищення активності учнів у навчанні, що позитивно вплине на їхній подальший розвиток, а отже гіпотезу нашого дослідження доведено!

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аналіз підручників «Я досліджую світ», 1-2 класів URL: <https://naurok.com.ua/analiz-pidruchnikiv-ya-doslidzhuyu-svit-1-2-klasiv-325292.html> (дата звернення 11.09.2024)
2. Антонова О. Є., Поліщук Н. М. Підготовка вчителя до розвитку здоров'язбережувальної компетентності учнів : монографія. Житомир : ЖНАЕУ, 2018. 248 с.
3. Балашова С., Безпалько Л. Формування дослідницьких здібностей у процесі контролю знань та умінь молодших школярів. Початкова школа. 2005. №4. С.8-12.
4. Бех І. Д. Виховання особистості : сходження до духовності : наук. видання / І. Д. Бех. Київ: Либідь, 2006. 272 с.
5. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання : наук.-метод. посіб. Київ: ІЗМН, 1998. 204 с
6. Бех І. Д., «Інтеграція як освітня перспектива», Початкова школа, №5, с. 5-6, 2002.
7. Бібік Н. М., Софій Н. З., Онопрієнко О. В, .Найда Ю. М, Пристінська М. С, Большакова І. О., Нова українська школа: poradnik dla vchitelja. Київ, Україна: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017.
8. Большакова І. Студія онлайн-освіти EdEra. Інтегрований курс «Я досліджую світ». Навчання на основі запитів. URL: <https://edera.gitbooks.io/glossary/6/world.htm>. 2018. (дата звернення: 28.09.2024)
9. Братанова Т.А. Методика організації ігор-досліджень з молодшими школярами. Початкова Школа. 2008. № 5. С.2-7.
10. Бургін М. С., Пічурін В. В. Соціальна активність людини як прояв її життєвої позиції // В кн.: Проблеми соціальної психології. Вип.2. Київ: Либідь, 1992. С. 38-44.

11. Використання казки на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» : метод. рекомендації / за заг. ред. Н. А. Басюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2021. 99с.

12. Вікторенко І. Л., Федь І. Є., Каюда Н. І. Формування соціальної та громадянської компетентностей здобувачів початкової освіти (на прикладі курсу «Я досліджую світ»). Перспективи та інновації науки. 2022. № 1 (6). С. 109 – 121.

13. Воронцова Т. В., Пономаренко В. С. та інші. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1–2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу» Київ. : Видавництво «Алатон», 2019. 128 с.

14. Воронцова Т., Пономаренко В., Хомич О., Гарбузюк І, Андрук Н., Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1—2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу». Київ, Україна, Видавництво «Алатон», 2019.

15. Гавриш І. В. «Чотири кити» дидактичної моделі навчання учнів початкової школи всеукраїнського науково-педагогічного проекту «Інтелект України». Рідна школа 2013, С. 42-46.

16. Гільберг Т. Організація освітнього процесу в 1 класі засобами інтегрованого курсу «Я досліджую світ» Початкова школа. 2018. № 8. С. 36-40.

17. Гільберг Т., Тарнавська С., Хитра З., Павич Н. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 3-4 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу : навч.-метод посіб. Київ : Видавництво Генеза, 2020. 240 с. URL: <http://surl.li/enpuu>. (Дата перегляду: 25.02.2024).

18. Гнатко М. М. Структура обдарованості та принципи роботи з обдарованими дітьми. Обдарована дитина. 1998. № 4. С. 2–6.

19. Грушко, О. В. (2005). Розвиток творчих здібностей молодших школярів у процесі мовленнєвої діяльності (автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.09). Київ. (Hrushko, O. V. (2005). Development of creative abilities of younger schoolchildren in the process of speech activity (Author's abstract. thesis ... candidate ped. Sciences: 13.00.09). Kyiv)

20. Гуз К.Ж., Гринюк О.С., Ільченко В.Р. Методика навчання природознавства в старшій школі : методичний посібник Київ : ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. 192 с.

21. Державний стандарт початкової освіти. Електронний ресурс. - Режим доступу:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018>

22. Доценко С. О. Розвиток творчої уяви учнів початкових класів під час вивчення природничо-математичних дисциплін. Рідна школа. №5–6, 2016. С. 34–39.

23. Жорняк Б. Є. Методичні засади формування творчої активності молодших школярів засобами колективної музичної діяльності: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 2013. 21 с.

24. Іванчук М.Г. «Інтегроване навчання: сутність та виховний потенціал», у Виховання особистості молодшого школяра в умовах інтегрованого підходу до навчання. Чернівці, Україна, Рута, 360 с, 2004.

25. Інтегрований курс «Я досліджую світ». Навчання на основі запитів. URL: <https://edera.gitbook.io/glossary/metodiki-vikladannya-u-1-klasi/worldю>. 2018. (дата звернення: 23.10.2024)

26. Кардашов, В. Н. (2000). Теоретичні та методичні засади художньо-творчого розвитку школярів. Бердянськ. (Kardashov, V. N. (2000). Theoretical and methodical principles of artistic and creative development of schoolchildren. Berdyansk)

27. Кісіль М.В. Креативність і прагматизм для сучасної освіти. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Філософія, соціологія, політологія»*. Вип. 17. Донецьк: ДНУ, 2008. С. 140-144
28. Клименко В. В. Психологія творчості : навч. посіб. Київ : Науковолітературний центр, 2006. 460 с.
29. Лапіна Г. О. Формування мотивації навчання молодших школярів. *Початкове навчання та виховання*. 2011. № 25. С. 2-25
30. Лимар Ю.М. Педагогічні технології в початковій школі: навч.-метод. посіб. Чернігів : Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, 2012. 64 с.
31. Лобова, О. (2018). Мистецтво : підручник інтегрованого курсу для 1 класу закладів загальної середньої освіти. Київ: Школяр. (Lobova, O. (2018). *Arts: an integrated course textbook for 1 grade of general secondary education institutions*. Kyiv: Shkoliar).
32. Лук'янчук, М. (2016). Розвиток творчих здібностей молодших школярів: психолого-педагогічний контекст. *Педагогічний часопис Волині*, 2 (3), 82-87. (Lukyanchuk, M. (2016). *Development of creative abilities of younger schoolchildren: psychological and pedagogical context*. *Pedagogical journal of Volyn*, 2 (3), 82-87).
33. Максименко С. Д., Соловієнко В. О. Загальна психологія : підручник. Київ : МАУП, 2000. 256 с.
34. Масол Л.М. Методика навчання мистецтва у початковій школі: Посібник для вчителів. Харків: Видавництво «Ранок», 2006. 256 с.
35. Матіюк І. О. Формування творчих здібностей інтелектуального характеру. *Директор школи*. 1999. № 19. С. 7–11.
36. Мелашенко К. Технологія проєктного навчання. *Завуч*. 2006. №13. С.12-14.

37. Методичні рекомендації про викладання у початковій школі у 2021/2022 навчальному році. URL: <https://www.schoollife.org.ua/metodychnirekomendatsiyi-pro-vykladannya-u-pochatkovij-shkoli-u-2021-2022-navchalnomurotsi/> (дата звернення: 11.09.2024).

38. Мороз Ю.В. Творча активність особистості і закономірності її розвитку в онтогенезі. Практична психологія та соціальна робота. 2002. № 4. С. 58-60.

39. Олійник С.В. Теоретичні засади формування творчого потенціалу майбутнього вчителя. Наукові записки. Ніжин : Ніжинський ДПУ, 1998. С. 40-42.

40. Особливості організації дослідницької діяльності учнів у сучасному закладі освіти: Матеріали обласної науково-практичної з Інтернет-конференції / 88 КНЗ « Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради» Черкаси, 2018.103с.

41. Перспективний педагогічний досвід 2022-2023. URL: https://choippo.edu.ua/?page_id=41845 (дата звернення: 04.10.2024)

42. Петрук О.М, «Проблема інтегрованого підходу до процесу навчання в науковій літературі», Педагогічний дискурс. №8, с.176-180, 2010.

43. Пехота О. М., Кіктенко А. З., Любарська О. М. та ін. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / за заг. ред. О. М. Пехоти. К.: А.С.К., 2002. с. 150.

44. Пинзеник М. Методика викладання дисциплін природознавчого циклу : навчально-методичний посібник. Міністерство освіти і науки України, Мукачівський державний університет. Київ: Кондор, 2018. 118 с

45. Пометун О.І. Урок, що розвиває критичне мислення. 70 методів в одній книзі: навч.-метод. посіб. Київ, 2020. 104 с.

46. Помиткін Е. О. Методичні рекомендації щодо викладання в початковій школі інтегрованого курсу «Людина. Родина. Світ». Київ, 2018. 72 с.

47. Психологічний тлумачний словник найсучасніших термінів. Харків: Прапор, 2009. 672 с.

48. Психологія суб'єктної активності особистості / відп. ред. В.О. Татенко. К., 1993. 228 с

49. Психологія суб'єктної активності особистості / відп. ред. В.О. Татенко. Київ, 1993. 228 с.

50. Путівник з розвитку критичного мислення в учнів початкової школи: методичний посібник для вчителів / автори-укладачі: О. І. Пометун, І. М. Сущенко. Київ, 2017. 96 с.

51. Розвиток творчої активності молодших школярів шляхом упровадження

52. Рославець Р., Пріма Д., Орлова С. Методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» (природнича, соціальна і здоров'язбережувальна освітня галузь) у початковій школі : навч.-метод. посіб. для студ. вищ. пед. навч. закладів ОПП «Початкова освіта». Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2022. 181 с.

53. Руденко І.В. Інтерактивні технології формування творчої активності підлітків / Мистецтво і освіта. № 4(78). 2015. С. 40–45.

54. Савченко О.Я. Навчальне середовище як чинник стимулювання дослідницької діяльності молодших школярів. Наукові записки Малої академії наук України. 2012. №. 1. с. 41–49, 46–47.

55. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості. Київ: Міленіум, 2006. 344 с.

56. Словник іншомовних слів /за ред. О. С. Мельничука. Київ: Голов. ред. УРЕ, 1974. 775 с.

сучасних педагогічних технологій в освітній процес. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/0008sl-d5e9.doc.html> (дата звернення: 25.10.2024)

57. Тараненко С. П. Інтеграція навчальних предметів як засіб формування в учнів початкової школи цілісності сприйняття навколишнього світу. URL : <http://library.ippro.com.ua>. 2017 (дата звернення: 12.08.2024).

58. Тимофеева І. Б. Методика викладання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» (природнича освітня галузь) : навч.-метод. посіб. для здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем «Бакалавр» спеціальності 013 Початкова освіта. Маріуполь : МДУ, 2022. 124 с.

59. Тимофеева І.Б. Сучасні методи підготовки вчителів початкової школи. Початкова освіта: історія, проблеми, перспективи : матеріали Всеукр. наук.- практи. інтернет-конф., присвяч. Дню початкової освіти, м. Ніжин, 19 жовт. 2018 р. Ніжин, 2018. С. 229–300.

60. Тимофеева І.Б. Сучасні підходи формування природничо-наукової предметної компетентності майбутніх учителів. Актуальні проблеми педагогічної освіти: новації, досвід та перспективи : зб. тез доп., І Всеукр. наук.- практи. конф. з міжнар. участю, м. Запоріжжя 10 квіт. 2020 р. / за заг. ред. О. В. Пономаренко, Л. О. Сущенко. Запоріжжя : АА ТанDEM, 2020. С. 128–130

61. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я. 1-2клас.URL:<https://mon.gov.ua/staticobjects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.1-2.Savchenko.pdf> (дата звернення: 22.10.2024)

62. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я. 3-4клас.URL:<https://mon.gov.ua/staticobjects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.3-4.Savchenko.pdf> (дата звернення: 21.10.2024)

63. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Шияна Р. Б. 1-2клас.URL:<https://mon.gov.ua/staticobjects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.1-2.Shyyan.pdf> (дата звернення: 22.10.2024)

64. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Шияна Р. Б. 3-4клас.URL:<https://mon.gov.ua/staticobjects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.3-4.Shyyan.pdf>

my-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.3-4.Shyyan.pdf (дата звернення: 23.10.2024)

65. Філософський словник / за ред. В. І. Шинкарука. 2-ге вид., перероб. І доп. Київ: Голов. ред. УРЕ, 1986. 800 с.

66. Холоденко В.О. Розвиток творчої активності молодших школярів у процесі інтеграції різних видів музичної діяльності: автореф. дис. канд. пед. наук / 13.00.02 – теорія та методика навчання музики і музичного виховання. Київ, 2004. 23 с.

67. Холоденко В.О. Сутність, зміст та структура творчої активності особистості. Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Серія «Психолого-педагогічні науки» / за заг. ред. проф. Є.І. Коваленко. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2013. № 1. С. 84–88.

68. Я досліджую світ : підруч. для 3 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.) : Ч. 1 / Н. М. Бібік, Г. П. Бондарчук. Харків : Вид-во «Ранок», 2020. 136 с. : іл.

69. Я досліджую світ : підруч. для 3 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.) : Ч. 2 / Н. М. Бібік, Г. П. Бондарчук, С. М. Крамаровська, І. Т. Зарецька Харків : Вид-во «Ранок», 2020. 112 с. : іл.

70. Я досліджую світ : підруч. для 4 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.) : Ч. 1 / Н. М. Бібік, Г. П. Бондарчук Харків : Вид-во «Ранок», 2021. 128 с.: іл.

71. Я досліджую світ : підруч. для 4 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.) : Ч. 2 / Н. М. Бібік, Г. П. Бондарчук Харків : Вид-во «Ранок», 2021. 128 с.: іл.

72. Я досліджую світ : підруч. для 4 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.) : Ч. 1 / Воронцова Т. В., Пономаренко В. С., Хомич О. Л., Лаврентьєва І. В., Андрук Н. В., Василенко К.С. Київ : Вид-во «Алатон», 2021. 152 с.: іл.

73. Я досліджую світ : підруч. для 4 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.) : Ч. 2 / Воронцова Т. В., Пономаренко В. С., Хомич О. Л., Лаврентьєва І. В., Андрук Н. В., Василенко К.С Київ : Вид-во «Алатон», 2021. 152 с.: іл.

74. Я досліджую світ : підруч. для 4 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.) : Ч. 1 / Гільберг Т. Г., Тарнавська С. С., Павич Н. Київ : Вид-во «Генеза», 2021. 160 с.: іл.

75. Я досліджую світ : підруч. для 4 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.) : Ч. 2 / Гільберг Т. Г., Тарнавська С. С., Павич Н. М. Київ : Вид-во «Генеза», 2021. 160 с.: іл.

76. Я досліджую світ : підруч. для 4 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.) : Ч. 1 / Грущинська І. В., Хитра З. М., Дробязко І. І. Київ : УОВЦ «Оріон», 2021. 160 с.: іл.

77. Я досліджую світ : підруч. для 4 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.) : Ч. 2 / Грущинська І. В., Хитра З. М., Дробязко І. І. Київ : УОВЦ «Оріон», 2021. 160 с.: іл.

78. Я досліджую світ : підруч. для 4 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.) : Ч. 1 / М. С. Вашуленка, Єресько Т. П., Безкоровайна О. В.. Київ: Вид-во дім «Освіта», 2021. 160 с.: іл.

79. Я досліджую світ : підруч. для 4 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.) : Ч. 2 / М. С. Вашуленка, Єресько Т. П., Безкоровайна О. В.. Київ: Вид-во дім «Освіта», 2021. 160 с.: іл.

80. Якушева Л. «Організація науково-дослідницької роботи учнів в умовах школи». Школа. №8. серпень. 2006. С.21-24

ДОДАТОК Б

Конспект уроку

ПЛАНИ МІСЦЕВОСТІ

Мета: сформувати в учнів поняття «план місцевості», «умовний знак»; розвивати вміння читати простий план місцевості, використовуючи умовні позначки; виховувати пізнавальну активність.

Хід уроку

I. Організація класу

Продзвенів і стих дзвінок,
Починається урок.

-Доброго дня! Рада вас вітати на нашому уроці.

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

Слово вчителя

— Ви любите загадки, давайте відгадаємо.

Щоб ніде не заблукати
І дорогу не шукати,
Має кожен мандрівник
Паперовий путівник.
Де у полі є криниця,
Як пройти до залізниці,
Де є сад, а де є лан,
Нам усе покаже... (план).

— Підкажіть, щона вашу думку означає слово "план"?

— Де ми зустрічаємо це слово? (Читання, українська мова)

— Слово "план" може мати таке значення, яке ми знаємо, і бути відповіддю на загадку?

— Пригадайте, як створити план предмета.

III. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ І МЕТИ

— Сьогодні ми дізнаємося, що таке план і де ми можемо його використовувати.

IV. ВИВЧЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

Слово вчителя.

— Для побудови залізниці, шосе, фабрики, заводу, електростанції спочатку розробляється план місцевості. Але щоб правильно користуватися планом, необхідно зрозуміти, що це таке, як він складається та як ним користуватися, а також знати, що означають умовні позначки на ньому.

— Що ж таке план? (Учні висловлюють свої припущення.)

— Перевіримо ваші припущення.

Розглянемо предмети на парті: чашку, коробку сірників, прямокутну коробку від скріпок і ластик. Подивіться на ці предмети зверху та збоку.

❖ Візьміть коробку сірників і обведіть її контури олівцем на аркуші паперу.

Потім виконайте те саме з ластиком і чашкою.

Порівняйте свої малюнки із зображеннями цих предметів на дошці. Зробіть висновок: план — це точне зображення вигляду предметів зверху.

❖ Тепер, коли ви знаєте, що таке план, можемо перейти до плану місцевості. Як ви думаєте, що таке план місцевості?

(Якщо учням важко сформулювати відповідь, учитель пояснює).

Пригадайте:

- Чи є у вас малюнки або фотографії місцевості, де ви живете?

- Чи чітко видно на них природні об'єкти та будівлі?

Для того щоб вивчати природу, розвивати господарство, добувати корисні копалини чи будувати дороги, потрібні точні зображення земельних ділянок.

Подумайте:

- Чи можна за малюнком або фотографією визначити розміри певної території та розташування об'єктів відносно сторін горизонту?

- Чи доводилося вам бачити план своєї місцевості?

- Чи доводилося вам пояснювати шлях, використовуючи намальовану схему?

Чи це було складно?

На плані місцевості об'єкти позначають спеціальними умовними знаками.

Подивіться на таблицю — тут зображено основні умовні позначення.

Умовними позначки на плані місцевості.

Я буду зачитувати загадки, ви відгадувати їх, демонструвати умовне позначення предмета.

• Не кінць, а біжить,

Не ліс, а шумить. (Річка)

• Така я велика,

Що й кінця не маю,

Лежу собі тихо,

Нікого не займаю.

Тільки мені добрі люди

День і ніч топчуть груди. (Дорога)

• Із-за гірки, з-під крутої,

Прокрадається норою,

Та й до моря утіка,

Через лози по ярах. (Джерело)
 • Всі пани скинули жупани,
 А один пан не скинув жупан. (Мішаний ліс)
 • Стоїть корито,
 Повно води наліто. (Ставок)
 • Суцвіттям пахучим цвіте навесні,
 А осінню стиглі плоди медяні
 Дарує нам щедро тобі і мені. (Сад)
 • Йде від хати і до хати,
 А з місця не зрушить. (Стежка)
 • Весною веселить,
 Літом холодить,
 А взимку гріє. (Ліс)
 • Умита вранці росою,
 Раз на рік поголена косою.
 Тут всі ростуть, як кажуть,
 душа в душу. (Лука)
 • Над глибокою рікою
 Вигнув спину він дугою.
 Всі по ньому їдуть,
 Всі по ньому йдуть,
 А з собою не беруть. (Міст)
 • Нитка кам'яна
 Підперезала міста й села. (Шосе)
 • Хоч не море він, не річка,
 Але в ньому теж водичка.
 Він біжить через лісок.
 Називається... (струмок)

Робота в парах

Давайте поглянемо на малюнки на ст. 50 та пояснимо, як можна створити плани для малих предметів.

- Що таке план місцевості?
- Як предмети на планах зображені?
- Чи можливо накреслити план певної місцевості?
- Прочитайте визначення слова «план».

Фізкультхвилинка

— **Що таке план місцевості?**

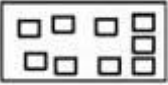

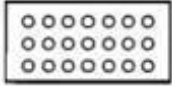

— Поясніть значення та походження слова "масштаб".

- Що показує масштаб?
- Для чого на планах місцевості вказують масштаб?
- Чи завжди на планах місцевості вказують масштаб?
- Прочитайте.
- Яку одиницю довжини зазвичай використовують у масштабах на картах?
- Що використовують на планах місцевості для зображення об'єктів?

V. УЗАГАЛЬНЕННЯ Й СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЗНАТЬ УСІНЬ УЧНІВ

Робота в групах

- Прочитайте «Лист юних мандрівників».

«Дорогі друзі! Коли ми вийшли з та пройшли декілька кілометрів, то потрапили до . Ліворуч від села простягалися . На екскурсію до лісу спочатку ми йшли по , потім по . У лісі ми йшли по і дійшли до . Повертаючись, заглянули у та попрямували через . А, переходячи річку, побачили .

Гра "Уявна подорож"

Я буду читати історію про подорожі дітей, а вам потрібно за допомогою умовних знаків на столі викласти свій шлях.

-Одним чудовим осіннім ранком учні нашого класу вирішили відправитися в табір. Ми почали свою подорож зі школи. Спочатку ми пройшли 1 км по шосе. Далі по дорозі ми обійшли фруктовий сад і вийшли до озера. Ми зробили привал біля озера і продовжили шлях. По дорозі нам зустрілося самотнє дерево і струмок. І, нарешті, ми дісталися до залізниці, яка перетинала пасовище. Потім ми повернули на ґрунтову дорогу і по ній дійшли до річки. Ми перетнули міст і увійшли в ліс. Потім ми пішли дорогою до села і повернулися до школи. Це була така чудова подорож, яку ми здійснили!

Гра «Так чи ні?»

- Плани місцевості завжди кресляться, не змінюючи їхніх розмірів. Так чи ні? (Ні)
- У плані місцевості об'єкти позначено особливими умовними знаками. Так чи ні? (Так)
- За планом предмета можна визначити розмір усіх його частин. Так чи ні? (Ні)
- На плані місцевості ставиться стрілка Пн. Пд. Так чи ні? (Так)
- Місцевість у плані — невелика ділянка земної поверхні. Так чи ні? (Так)

Гра: «Створи карту скарбів»

Мета: Розвинути просторову уяву, командну роботу та комунікативні навички через дослідницьке завдання.

Опис: Учні створюють карту класу або шкільного подвір'я, на якій позначають умовні «скарби» (наприклад, цікаві предмети або місця). Карта має бути детальною, з використанням символів та орієнтирів.

Інтерактивна частина:

1 етап. Учні обговорюють, що саме може бути «скарбом» у школі.

2 етап. Створення команд для розробки карти. Кожен учень обирає собі роль (наприклад, художник, планувальник).

3 етап. Обмін картами між командами і пошук «скарбів» за підказками іншої команди.

VI. ПІДСУМОК УРОКУ. РЕФЛЕКСІЯ

— Що таке планування ділянки?

(Топографічна карта - це вид зверху невеликої ділянки земної поверхні.)

— Як зображують об'єкти на топографічних картах?

— Як за топографічною картою визначити сторони горизонту?

— Як без стрілок відрізнити пн від нд?

— Чому люди розробляють місцеві плани?

— Чи потрібно вміти читати план?

— Чим креслення відрізняються від планів? (На плані поверху певні об'єкти позначені знаками стану.)

— Чому більшість об'єктів на планах поверхів зображують традиційними умовними знаками?

Конспект уроку СВІТОВИЙ ОКЕАН ТА ЙОГО ЧАСТИНИ.

Мета уроку:

- Ознайомити учнів із поняттям "Світовий океан" та його складовими частинами.
- Сформувати базові наукові уявлення про Світовий океан.
- Розвивати пізнавальний інтерес, логічне та просторове мислення.
- Вчити учнів уважно слухати, засвоювати ключові ідеї теми, працювати в заданому темпі.
- Виховувати любов до природи, культуру спілкування та взаємодії.
- Удосконалювати навички роботи з джерелами географічної інформації.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Обладнання: підручник, атлас, таблиця «Кругообіг води в природі», презентації, роздатковий матеріал, фізична карта світу

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент.

- Доброго дня, шановні діти. Рада вас бачити такими усміхненими на нашому уроці.

II. Актуалізація опорних знань і навичок

«Водяний простір»

- Як називається оболонка Землі, що складається з води? (Гідросфера).
- Де зосереджено найбільший обсяг води гідросфери? (У Світовому океані).
- Які методи використовуються для зображення океанів і морів на географічних картах?
- У яких фізичних станах зустрічається вода? (Твердий, рідкий, газоподібний).

III. Мотивація навчальної діяльності учнів.

Слово вчителя

Світовий океан - це найбільша частина гідросфери Землі, яка вкриває більшу частину нашої планети. Він є домом для мільйонів видів рослин і тварин і відіграє важливу роль у формуванні клімату. Сьогодні ми розглянемо будову Світового океану, дізнаємося про його складові частини: моря, затоки, протоки, острови і півострови. Ви навчитеся працювати з географічною картою і збагатите свій словниковий запас географічними термінами.

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Світовий океан.

Світовий океан – це єдиний водний простір на земній поверхні, який оточує материки й острови, маючи унікальний сольовий склад. Він є головною

складовою гідросфери. Назва «океан» походить від давньогрецького слова «океанос», що означає безкрає море або велику ріку, яка омиває землю.

Води Світового океану займають майже три чверті земної поверхні, охоплюючи величезні простори. Кількість води в ньому настільки велика, що на кожного жителя нашої планети припадає приблизно 300 мільйонів кубічних метрів. Якби всі річки світу почали наповнювати западину, в якій розташований океан, їм знадобилося б безперервно текти близько 50 тисяч років.

Вчені припускають, що з 4,5–5 мільярдів років існування Землі, океан з'явився приблизно 3,8–4,2 мільярда років тому. Однак сучасний вигляд океанів і морів сформувався набагато пізніше — не більше ніж 200 мільйонів років тому.

Світовий океан є єдиним і неперервним водним простором: з будь-якої його точки можна дістатися до будь-якої іншої, не переходячи через суходіл.

Глибини океану позначають на картах за допомогою шкали глибин, де темно-синій колір вказує на найбільші глибини, а найсвітліші відтінки — мілководдя.

Світовий океан єдиний, але він поділяється на кілька великих частин, що представляють окремі океани.

Бесіда з учнями

1. 1. Скільки океанів існує на Землі? Назвіть їх.

- Хто мореплавців першим довів, що всі океани складають єдину водну систему? (Магеллан).

Слово вчителя

У кожного з вас на парті є фізична карта світу. Уважно подивимося на неї і визначимо, з яких частин складається Світовий океан.

Океан є найбільшою частиною Світового океану, яка оточена материками. Світовий океан умовно поділяється на чотири основні океани, які відокремлені один від одного материками. Тепер давайте обговоримо схему.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОКЕАНІВ

Назва океану	Площа, млн км ²	Середня глибина, м	Максимальна глибина, м
Тихий	179,62	3980	11022
Атлантичний	93,9	3600	8742
Індійський Північний	74,9	3710	7729
Льодовитий	13,1	1220	5527

Тепер послухаємо доповіді учнів про історію виникнення назв океанів.

Повідомлення учнів (діти задалегіть приготували доповіді)

Тихий океан є найбільшим океаном на нашій планеті. Площа морями складає 179 679 млн км². Окрім того, він також є найглибшим: його середня глибина досягає 3984 м, а максимальна, 11022 м, була виявлена в Маріанському жолобі. Назва океану пов'язана з навколосвітньою подорожжю Фернана Магеллана. У 1521 році він став першим європейцем, який перетнув Тихий океан, рухаючись від Вогняної Землі до Філіппін, не зіткнувшись із жодною бурєю чи штормом. Вражений спокоєм вод, він назвав океан «Тихим». Назва, прийнята в Англії, стала міжнародною. Водночас у літературі можна зустріти ще одну назву цього океану — Великий, яку запропонував француз Бюаш у 1752 році.

Атлантичний океан є другим за величиною океаном. Його назва походить від давньогрецької міфології, де Атлант, за легендою, стояв на краю світу і підтримував небесний купол на своїх плечах.

Про атлантів згадував також Геродот, стверджуючи, що вони мешкали в Африці, біля гір Атлас. Птолемей поділяв Атлантичний океан: північну частину він називав Західним океаном, а південну — Атлантичним морем. У середньовіччі географи визначали частину океану, яку вони знали, як Північне море. У XVI столітті картограф Герард Меркатор запропонував називати північну частину Атлантики Атлантичним океаном, а південну — Ефіопським морем. Остаточну сучасну назву ввів голландський картограф Бернارد Вареніус у 1650 році.

Індійський океан займає третє місце за розмірами. Його назва походить від Індії, береги якої він омиває. Серед усіх країн, що мають вихід до Індійського океану, Індія вирізнялась своїм неймовірним багатством, і саме шлях на Схід вів до Індії. Олександр Македонський у IV столітті до нашої ери називав цей океан Індійською затокою. У працях Птолемея можна зустріти термін Індійське море. На карті 1515 року цей океан позначено як «Східний Індійський океан».

Північний Льодовитий океан є найменшим за розміром. Його назва пов'язана з розташуванням в Арктиці. Англомовні країни позначають його як «Арктичний океан». Також зустрічаються інші варіанти назв, такі як Північне Полярне море чи Північне Льодовикове море. Вперше цей океан окремо виокремив у 1650 році голландський вчений Вареніус, назвавши його Гіперборейським. У 1845 році Лондонське географічне товариство змінило його назву на Північний Льодовитий океан.

Запитання після прослуханої доповіді

3. Який з океанів має найбільшу площу, а який — найменшу?
4. Визначити, у скільки разів Північний Льодовитий океан менший за Тихий океан?
5. Який океан є найглибшим і з чим це пов'язано?

Слово вчителя : наступною складовою частиною світового океану є море.

Моря – це часточка океану, що відрізняються від нього характеристиками, течіями та видами організмів, які там мешкають.

Усі моря мають зв'язок із Світовим океаном.

Слово вчителя. Уявляєте, в Атлантичному океані є море без берегів! Про це море послухаємо повідомлення.

Повідомлення учнів

Море не має берега. У океані є лише одне море без меж – Саргасове. Цей океан - справжнє королівство водоростей. Мореплавці в експедиції Христофора Колумба прозвали сорт винограду. Саргассум не прикріплений до морського дна, а вільно плаває в атлантичних водах через зміну кордонів течій протягом року змінюються і його межі - 6-7 мільйонів квадратних кілометрів. квадратних кілометрів.

У світовому океані існують кольорові моря. Давайте знайдемо їх на карті за підказками які я буду зачитувати:

- Розташоване на півдні України.
- Розміщене між Африкою та Євразією.
- Омиває східне узбережжя Євразії у Тихому океані.

Повідомлення про Червоне море.

У міфології народів світу різні сторони світу асоціюються з певними кольорами. Червоний колір символізує південь, білий — схід, а чорний (у деяких народів Азії) — північ. Щодо Червоного моря, то слово «червоне», ймовірно, відноситься до його південного розташування, а не до кольору води. Червоне море характеризується відсутністю притоків з річок, які зазвичай несуть мул і пісок, що значно знижує прозорість води.

Вода Червоного моря чиста. Високі температури поверхні в разі разом з високою солоністю роблять океан одним із найгарячіших і найсолоніших океанських басейнів. Є тут інший імператор: риба Наполеон. У розмовному губані. Дійсно, прозвали його не за силу і міць, а за виразні риси на голові.

Якщо хочете, можете здогадатися про схожість з легендарним трикутним капелюхом французьких конкістадорів. Риба Наполеон віддає перевагу верхнім шарам моря, так би мовити, спостерігає за своїм предметом з висоти. малюнок Солоність водоюми близько 42‰ (у відкритому морі – 34‰, у Чорному – 18‰, у Балтійському – лише 5‰. На глибині понад 200 метрів солоність перевищує 270‰). Балтійське море – найсолоніший з океанів. В літрі води міститься від 2 до 8 грамів солі. Це тому, що тут багато прісної води, адже в неї впадає 250 річок.

Коралове море, площа: 4068 тис. кв. км, океан: Тихий, глибина: 9174 м.

Найменше море — це Мармурове, його площа лише 12 тис. км², розташоване між Середземним і Чорним морями.

Острови в океані

Слово вчителя. В океані є різні за розміром ділянки суші: найбільші — материки, відносно менші — острови. Острів — це невелика ділянка суші, оточена водами океану або моря. Острови розрізняють за розміром і

походженням. Які острови поділяють за розміром? (Розмір.) Залежно від походження ці острови поділяються на континентальні — острови, які відокремилися внаслідок тектонічних рухів, Гренландія, Мадагаскар. Вулкан — утворюється в результаті виверження вулканів на дні океану на Гаваях і Тисячі островів. Корал складається з вапнякового скелета поліпів. Найбільшою кораловою спорудою є Великий Бар'єрний риф.

Півострови

Слово вителя, розгадайте загадку.

Я — частина материка,
З трьох сторін мене оточує вода,
Четвертою — з'єднаний із суходолом.
Як ви гадаєте, хто Я?

Півострів — ділянка суходолу, оточена з трьох боків водою і сполучена з материком.

Найбільшим півостровом у світі є *Аравійський*.

Завдання для учнів. На карті півкуль знайдіть і покажіть півострови: Аравійський, Кримський, Лабрадор, Сомалі.

V. Закріплення нових знань.

Що нового ви дізналися сьогодні на уроці?

Що найбільше вразило?

Гра «ЩО ЗАЙВЕ» Що об'єднує назви географічних об'єктів.

- Тихий, Аравійський Атлантичний, Індійський- океони
- Середземне, Чорне, Саргасове.- море

Гра: Міні-виставка «Дослідники»

Мета: Розвивати креативність, виконавські здібності та командну роботу.

Інструкція: клас ділиться на групи і має представити певний природний процес чи явище (наприклад, кругообіг води, ріст рослин) у формі невеликої вистави.

Інтерактивна частина:

Перший етап: кожна група обирає тему та обговорює явище.

Другий етап: розподіл ролей (хто вода, хто сонце, хто рослина тощо) і підготовка до виступу.

Третій етап: Презентація та обговорення знань учнів про вибране явище перед класом.

VI. Підсумок уроку.

Світовий океан - Безперервний водний простір, що охоплює поверхню Землі, називається Світовим океаном. Його поділяють на чотири основні океани. Частинами Світового океану є моря, затоки та протоки. Острови класифікують за походженням на материкові, вулканічні та коралові.

Батискаф «Трієст»

Затока Фанді

Визначення рівня розвитку творчої активності учнів на уроках «Я досліджую світ» у 4 класі

B *I* U

Опис форми

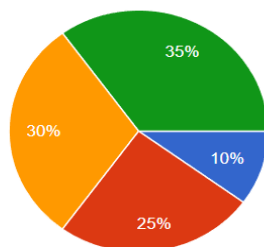
1. Як часто ти любиш придумувати щось нове або незвичайне?

- Дуже часто
- Іноді
- Рідко
- Майже ніколи

1. Як часто ти любиш придумувати щось нове або незвичайне?

 [Копіювати діаграму](#)

20 відповідей

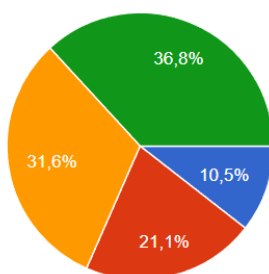

- - Дуже часто
- - Іноді
- - Рідко
- - Майже ніколи

2. Чи подобається тобі виконувати творчі завдання (малювати, писати твори, робити експерименти)?

 [Копіювати діаграму](#)

19 відповідей

- - Так, дуже подобається
- - Мені подобається, але не завжди
- - Іноді, але не дуже
- - Не люблю творчі завдання